

تۈرك آزاد مەمان

(تۈركستان الحقة)

علی ، دینی ، ادبی ، تاریخی ، اجتماعی ، توجیهی آیلیق مجله دور .
صاحبی و ناشری محمد أمین اسلامی و نئیس تحریری محمد صادق افندی عاشوردور .
أهل فضل تۈركستانلىق بىرچە ذاتلار تحریر دە هىئت دورلر .

بیل ۱۰ ذو القعده - ذو الحجه ۱۳۷۴ يوليو اغسطسوس ۱۹۵۵ اوچونجى سان

صفحه	يازان	ايچىنده	كىيلار
تحrir			تۈركستان دنيا قورولتاي لرينىدە
أمير م. أ. بوغرا			آسيا وأفريقا قورولتاي نىك مؤسس دولتلرينه
وعيسى يىگ البتکين			يوللانغان مذكرە
ايکى زعيم غە قورولتاي سكر تىر لقىدىن كىلگەن جواب ئىكى صورتى			آزىز باچان - ايدىل أوڭال - قىرىم ، شمالى
ملي مرکز لر			قانق آسيا و تۈركستان ملي مرکزلرى طرفىندان پاندونك
مثل لرى استانبول			مۇتىرى غە يوللانغان مذكرە نىك نسخەسى
قاسم جان حاجىم			شرق تۈركستان استقلال كۆنى ايىسىدە لېنى
فضيلتوشىخ على شعلان صاوى			قەرمان لىق وطنى
م. أ. إسلامى			حج و تۈركستان مسلماڭلارى (ديني بولوم)
موسى جان حاجىم مكە			تىعلم و ترىيە
قوتاڭقۇ يىلىك و مۇلۇقى يوسف خاص حاجىب (دوام)			م. أ. اسلامى
أدبیات بولومى : سىچوڭك تىل - صوفى الله يار . تۈركستان عبد الله خان مخدوم			أدبیات بولومى : سىچوڭك تىل - صوفى الله يار . تۈركستان عبد الله خان مخدوم
محمودى كاشغرى . وطن أحوالى . أحمىد توختە حاجىم ختنى - وطن يادىدە قاسم جان			محمودى كاشغرى . وطن أحوالى . أحمىد توختە حاجىم ختنى - وطن يادىدە قاسم جان
حاجىم ئۇرى . طورقان نقشهسى . سىنارا فندى (مقبول چوبان)			حاجىم ئۇرى . طورقان نقشهسى . سىنارا فندى (مقبول چوبان)
أخبار بولومى . چىشىد خېرلر . دىنساغە بىراقىش كىلگەن بەمضى خط لرگە جواب .			أخبار بولومى . چىشىد خېرلر . دىنساغە بىراقىش كىلگەن بەمضى خط لرگە جواب .

بو يو ك مجاھد يمیز محمود محيطى

وفاتيغه أون بيريل تولوش مناسبىلە

دين وملئى اوجون ايشلا گان ذاتلىنى خاطرلاش ديني وظيفه دور، خدمت صفيحه
كشى لر چاقيرمۇ اوجون ايلك بو يو ك نداچى دور . هر بىر ملت آزغۇنە خدمت قىلغان
كشى لرىنى همىشە خاطر لاب نسل لرىخە دىنياغە تو نو تادور وأونلارنىك اسم و حتى
جسم لرىنى تىيل و كوز لرغە تاشلا يدورغان چارە لرلە منگو لاشتوردادر ، مملكتى
غە خدمتى يتکن آت و ايت دىك حيوان لرنى تقدیر ايتسىش حتى اهمال ايتىلما مىش
دور چونكە أولر نىك هيكل لرى بله مدنى مملكت ميدان لرى تولودور .

توركستانيمىز اوجون اوزبایلىق ، راحى عزيزا قرباء وجانىنى فدا قىلىپ زور
خدمتلر قىلغان بركوب مجاھد لريمىز باردوركە آتاقلى برى سى جنراڭ محمود محيطى
دور . ايل سو ووچى بوبويوك غازى نىك يات ايل لرىريده وفات بولوشىغە بوريل
أوغوسطوس ۲۲ ده أون بيريل تولادور ، بومناسبتلە روحىغە قرآن أوقوش مجلسى
و جموعە ميزنىك ئىنجى سانىدە شانلى حياتىدىن يازماق واجبىزغە استعداد كورمكە
مېز ، هر طرفە كى تقدیر كار عزير ملئىمېز نىك مرحوم نى دعا وفاتخە خدمت لرى
نى يادلاش ، يېغلىش لرى او تىكارىش لرىغە ايشانىجە ميز كامىل دور .

يىشكى تارىخىمېزنى جانلاندوروش يو لىدە

توركستان ده بورونق چاغلارده أو تىكىن واقعە لرو بابالرىمېز نىك ترجمە حاللىرى
نهايت دقىق بىرصورتىدە تارىخىلر ده قىد ايتا يىشدۈر ، توركستان نىك قانداغ بىر مەم
واقعە تارىخى سى ويقايسى بىر عالم وفاتخە لريمىز نىك توغولغان وأولىگەن كون وساعت
لرىنى أجنبى تارىخ لرىدىن حتى تاپماق ئىكەن دور .

صونكى عصرلودە توركستان غايىت مەم واقعەلرغە ميدان و بوبويوك انسانلارغە
مظھر أولىدى وأولىقدە دور ، فقط لا يقىلە تسجىل ايتىلما گان لىكىن اوزارا مىزدە
و دنبا تارىخىلر يىدە شهرت و عمومىت كسب ايتىلما گان لىكى أچغۇ حقىقت لردىن دور

دواىي آخرى غلاف دە

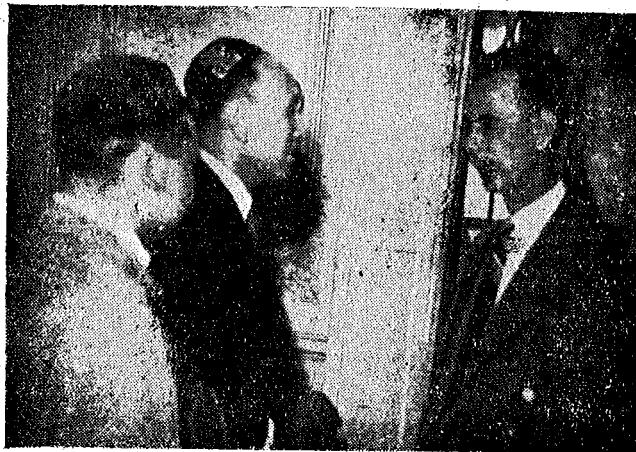
تُوركستان دنیا قورولتايلىرىدە

باقین بزمان غیچه محکوم بولغان ملت‌ردن بک کوئی سی تورلى وسیله لرلە اوزىمى
حا كمیت لريغە يىشى لردا خىلى وخارجي ايشلىيى اوز تىلاكە ورضاڭلارى يىلە ادارە
آتىك دە لر، سالىرى آز بولغان حۇر ملتىر، ملتىر بىرىلىكى وباشقە بىن الملل توپلانىش لردى
بويوك سانلى دولتلىرى يىلان برابر و محترم برشكل دە تمىيل و سياست حقوق لريغە
ايگە دورلار.

أزهـر سـابـق وـكـيلـي فـضـيـلـتو شـيـخـ عـبـدـ الـلطـيفـ درـازـ طـرفـدنـ
أـمـيرـ مـحـمـدـ أـمـيـنـ حـضـرـتـيمـ بـوـغـرـاـ وـسـعـيـدـ يـيـگـ شـيـخـ شـاـمـلـ لـرـشـفـنهـ
بـرـيـلـگـنـ خـيـافـتـ دـنـ بـرـكـورـوـنـوـشـ اـونـکـ دـنـ صـوـلـهـ أـمـيـزـ مـ ۱۰ـ بـرـيـلـگـنـ خـيـافـتـ دـنـ بـرـكـورـوـنـوـشـ اـونـکـ دـنـ صـوـلـهـ أـمـيـزـ مـ ۱۰ـ
بـوـغـرـاـ ،ـ سـعـيـدـ يـيـگـ شـاـمـلـ ،ـ شـيـخـ صـبـرـيـ عـاـبـدـينـ سـيـدـ مـبـشـرـ طـراـزـيـ ،ـ
صـالـحـ حـربـ (ـپـاشـاـ)ـ بـرـبـوكـ دـفـتـيـ أـمـيـنـ الحـسـيـنـيـ ،ـ مـ ۱۰ـ اـسـلامـيـ

اولكە لى نىك خارج ده كى مىشل لېرى نىك اورون اليشى طبىعى. وانسانى بىرحتى دون
چونكە عزيز تۈركىستان نىمېزنىك تارىخى ، انسانىت وعرفان دىنلەسىغە قلىغان خەدمەتى.
و باشقە مقدراتى نە قدر زور بولىسى صونكىغى تارىخ لەدە باشىغە كىلگەن فلاكت.
ومظلومىت اوقدىزورو ياخىر توق دور . تۈركىستان نىك چىن لىلەدن وروسلەدن
كۈرگەن مظلومىتى نى هېچ بىر مەحکوم مەلاكت هېچ بىر استىيلاچى دن هېچ وقت
كۈرما گان لېكىنى مشاھىدە و تتبع ايلە او گراندىكىمىز بىر حىقىقت دور مەحکوملىق.
يىلىيگەن قەرمان تۈركىستان نىق لىبر طرفدىن چىن و بىر طرف دن روس استعمارى.

عيسى بىگ البتىكين عرب بىرلىكى سابق أمين عامى عبد الرحيم عزام (پاشا)
غە تۈركىستان حقيىدە مذكىرە تقدىم ايتارايىكىن . بورىسم الجامعه العرييە
دە ۱۹۵۱ ئىتش دور عيسى بىگ يانىدە توران محمد أمين اسلامى دور .

غە يالغۇز أوزلارى نىك دىنى ملى كۈچلىرىغا تاياناراق أوزۇن زمان لىر مجادله إيتىدى .
بو إنسانى و حقلى مجادله لىرىدە تۈركىستان نىلەر حتى قانداسلىرىدىن و دىندا شەلىرىدىن
و همسايدە لىرىدىن تشجىع و مظاھرت كورمادىلىر ، كەنیست لىق توغۇلغاج أۋىزىك .
عالىم شىمول خطرىنى نىھ تۈركىستان نىق لىر حقيىلە تقدىر إيتىدى لروغایت بو يۈك
برقاراشى لىق كورمااتدىلىر ، كەنیست لىق نىك مستقبل ده كى ھىزىر لۇزىنى تۈركىستان

۱۹۴۰ يىلى طوکيyo ده اچىلغان اسلام كورگۈزمه سى اوچون تورلو اسلام مملكت لريزىدىن كىلگەن وكىل لرغە جنال محمد محىطى طرفندن بىلەك ضيافت دەم . محىطى توركستان حقيده كى تارىخى نطقنى سو يلا مىكده دور وبو يو ك استاد هوسى جار الله عربچە غە ترجمە قىلىق دە دور ، هوسى جار الله نىك آرتىنده يىن أوقاف وزىرى حسين الـكبسى كورونوپور، وبورسىم ئۇ بو يو ك ياخلىش دن برقىمى نى كورساتور .

نلىق دىك آلدىدىن كورا يىلگىن ينه بىرملت مع الأسف بوكره أرض ده بولىادى بلكە أولرنىك أميدلىيگە رغمًا وبالعكس مدنىت دعوا سىيدە كى ماتلىر كونىسىت لرغە چوماق تو تدوروب اولرنى كوشلاندۇر دىلر ، توركستان كىرك آق وقرا وكرك قىزىيل إستعمار لرغە قارشى يورو تىكن مجاdale سىيدە . يالغوز قالدىلر ونهايىت ، أوزلر ييگە كورە كوب دىشن وآرتوق كوشلۇر آلدىنide يېڭىلىد يلارا يىسە دە كونىسىت لرنى أوزون زمان مشغول اتمكەلە باشقە ديناغە كوب خدمت

اتکن بولديلر وبوکون غه قدر توركستان ده کي حكم غه برتکت توركستانا نيليق
نيك راضى ايماس لىكىنى قوروق تخمين ايله ايماس او حكم آستىدە واونكا قارشى
مجادله كونلارىدە كى قوليمزغە كلتورگەن پاكت وحقيقى واقعه لرغه أساس لانغان
حال ده سوزلا يالايمىز داخلدە اغىر باسقولار آستىدە قالغان حریت وإمکانىتلىرى
تالانغان ودىنى ملى حیات لرى نيك أىك خطرلى بر مرحلە سينى كوچورمك ده
بولغان بو مظلوم ملت نيك خارج ده کى براذرلىرى ومىشى لرى دن وآزاد دنيا نيك
انسانىتىندن كوتدىكلرى أميد لرينى ينه مشاهده مىزه وأواميدا يتکوچى لر جملە سىندن
بولما قىمىز صفتىلە بىك يخشى بىلامىز .

مونه بو عامل لردن دولايى دنيا قورولتاي لريغە توركستان أحوالىنى يىلدورمك
ده مىكن قدرى مىشى لىمېز ومنۇ رلا جتها دو مساعى صرف ئىتدىلر وايتىمك ده دورلۇ
أوجملە دن ۱۹۵۱ فيورال ده كراچى ده إچىلغان عالم اسلام قورولتايغە أمير م . ۱ .
بوغرا . وعيسى بىگك البتىكىن لروكالى ايله م . ۱ . اسلامى و محمد روحي أو يغورلۇ
شرقى تركستان نى وأعظم أفندى هاشمى كراچى ده کى بىلەك توکىلىي أيله غربى
تركستان نى تمىشىل إتىاراڭ رسمى وکيل لرقاتارىنىدە أورون الىب توركستان حقييده
تنويرات ده بولۇ ندىلر وبو يىل يىنايىر ده كراچى ده توپلانغان دنيا مسلمان ياشلىرى
قورو لائىندە مصر ده کى مؤتمر إسلام سكرتير لىغى نيك مشكور غيرتى أرقە سىندە
مصر ده کى تورلى اسلام ملتلىرى طلبە لريدىن بارغان قرق سكىن طلبە اراستىدە
أزىز ده تخصص قىسىمداه او قوچى ياشلىرى يمنىزدىن محمد سعيد أفندى إسماعيل قاتناشىدى
آسيا وأفريقا دو لئارى نيك باندونك شەھرىدە (أندونسيا) توپلانغان تارىخى
ودوست دشىن لرنى أوزىگە قاراتقان بويوك قورولتاي لريغە يىگرمى توفوز دولت
دین ايكى مىك قدر ذاتلار مىشىل أولاراق توپلاندىلار ، فقط بىرچىن كونىسىت
لرى ئايكى يوز نفر لىك بىرھىئت كوندور دىلر بودولى مؤتمر غە مظلوم مملکت
لرى نيك دعو الرينى يين الامم محفىل لرده يورا تادرغان بىك كوب ملى مىشىل

وژعیم لر مشاهد اولاراق کندیلر ، ازریجان قریم ، إیدیل اورال ، شمالي
قاقد آسیا و بويوك تورکستان نیك إستانبوولدە کي ملى مرکزى مىشى لرى طرفىدن مشترکا
محترم سعید بک شامل و عيسى ييك البتكىن لر بۇ مؤتمرغە بارمۇق اوچون ساپلانىب
و مەمەمشىركە بىر مۇذىكە يو للامق لرى بىلە بک مەمە بروظيفە ايشلانىش بولدى
و بۇ مؤتمر نیك توپلانىش وقتى دين خىلى مقدم ، عمومىتىله أسيير و حكوم ملت لرنىك
مىشىل لرى ھە دعوت ايتىلىش نى خاطرلا تىب و مستملکەسى چىن كۈنىيىست لرى نیك
دعوت ايتىلىشى قورولۇتاي پېنىسب لريغە مخالف دىيگەن فەإباتات اتىب إحتاج بىلدۈرۈپ
أمير م . ا . بوجرا و عيسى ييك البتكىن لر طرفىدن شرقى تورکستان ملى مرکزى
نامىغە آسيا وأفريقا قورولۇتاي نیك مؤسس لرى بولغان هندوستان . آندونسىا . باكتستان
بورما و سيلان حكومت لرى نیك باش وزير لريغە غایيت معقول و قوتلى برمۇذىكە
يو للامشدور قورولۇتاي سىكىر تىرلىكى طرفىدن اوشكا إيجابى بىر جواب دەكلىش دورمۇنە
بومۇذىكە ، و مكتوب ، و ردى جواب صور تلىرى ، بىزگە ملى مرکزىلرنا مندىن محترم
أمير م . ا . بوجرا حضر تلىرى طرفىدن يو للامق مرحىتى ده بولدىلر ، بومۇذىكە
لرینىك عىنى نى موندە نشر اتىكە بوملى دعوا نیك عمومىتى وأفكار لرنى جلب
إيتىشى دە خدمەت قىلىق بىلە او زومىزنى مسعود بىلامىز قىمىتلى بومۇذىكە لرنىك
تقدىرى نى حرمتلو او قوغۇ چىلىمىز نیك او زلرىيگە براقامىز و موندە صونىكە
ھە دنيا مؤتمر لريده و خصوصا مەمە مەمە ده کى بولىقى مەمە مؤتمر ده بويوك
تورکستان و باشقە تورک ايل لرى لا يقىلە اورون و صدا اليشى نى جان دن تىلامىز

تىخىرىر

ملى مرکز لر نامىنە ئەمير محمد أمين بوغرا
 حضر تىم دين ١٦ نيسان
 ١٩٥٥ كىلگەن مكتوب
 نىك نسخەسى .

آزربايجان ، ايدييل اورال ، قريم
 شهالى قافقاسيا و توركستان ملى
 مرکز لرى .
 محترم افندىم

ساويت روسياوچىن طرفىدىن اسىرا تىلىش تورك قوملىرى نامىنە آسيا وأفريقا
 قورولتايىغە يوللانمىش مذكرە نىك بىرنىسخە سىنى بو خط بىلە ايباردوك ، استانبول
 دە بولونغان آزربايجان ، ايدييل اورال قىريم ، شهالى قافقاسيا و بويوک توركستان
 (غربية وشرقى توركستان) ملى مرکز لرى اندونسيا دە آچىلماق اوزرە بولنغان
 قورولتايىغە مشتىركا سعيد شامل و عيسى يوسف البتكىن لرى مشاهدأولاراق كوندور
 ميشىلر دور . و بوايىكى مىشل مذكور مذكرەنى تقدىم إيتادورلر ، بوميمورا نىم
 خلقىمىز نىك معروض قالدىقى أغىر و فجع وضعىت نى انگلاتا يىلر دىگەن أميد دە مىز
 چونكە بومذكرە مملكتلرى كەنۋىسىت لى طرفىدىن أشغال قىلىنىش دين أول قورولىش
 مختلف ملى حکومت لرى نىك مؤسس لرى ويائىس لرى طرفىدىن حاضر لانمىش
 وامضا لانمىش وبو شخصىت لر حال حاضر دە ملى مرکز رئيس لرى وياخود اعضا
 لرىنىدىن بولۇنق دە دورلر قىمتلى نشر ياتىشكىز دە آزكوب يېرىپ مکەن بومذكرە
 نىك عموم افكار نىك دقتىنى جلب آتىھە سىنە بىزگە معاونت دە بولۇ شەنكىزنى
 (اميد ايتامىز)

سايىغى لرلە ملى مرکز لر نامىنە محمد أمين بوغرا
 استانبول . توركىيە

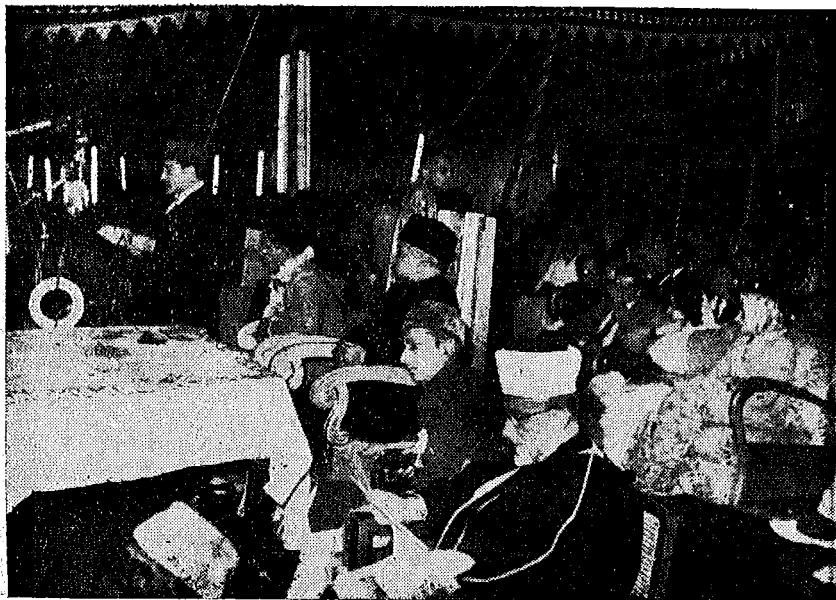
شرقی تورکستان إستقلال ملی مرکزی

نامه‌نامه محمد أمین یوغراد عیسی یوسف البشکین لردن

۱۹۵۵ مارت ۱۰

آندونسیا، هندوستان، پاکستان، بورما و سیلان حرمتلو باشبا قانلری
کولومبو پاکتی نیک آلووه سی بولغان هندوستان، پاکستان، سیلان، بورما،
و آندونسیا دولتلری طرفندن «آسیا و افریقیا» کونفرانسی آمنده بر قورولتای
ترتیب لامکت تشیبی خبرنی انکلا دیغیمیز وقت بک زور بر امیدکونی چیقاندیک
بر حالت کوز آلدیمیز غه کیلدی.. چونکه تاریخ ده برنجی دفعه اولاراق آسیا و افریقا
ده کی آزاد ملتلر طرفندن توپلانا دورغان بوقرولتای آسیا و افریقا ملت لری
نیک سلامتی و سعادتی نیک تأمینی یولنده فایده لی کوروشه و قرار لرامید
امکت طبیعی برتونیغودور.. خصوصا بک یقین برماضی غه قدر اسارت نیک
تورلو عذاب لرینی چیکمش اوللغاف و محکوم لوق نیک انواع فاجعه لرینی
با شلریندن کیچیرا آرا کت فقط یقین ده غنه حریت نعمتینه قاووشغان بش کولومبو
دولتی نیک یوکو نفرانس نیک تشیبی چی هیئتی اولاراق اورته غه آتیلیدیقلری
بیز و بز نیک دیکت تختی اسلات ده یاشاما مق ده بولغان ملت لراوچون سعادتیک
گوزل بر تاریخ نیک باشلانغا قیغه خوش خبرچی اولمیش دور.. چونکه کولومبو
پاکتی دولت آدم لری نیک یورک الیندن اسارت یارالری واچخ لری نیک اونو تو
لماق اوچون تختی ڪفایه بیزمان کیچما میشدور.. حریت عشق نیک الولی
اونلر نیک یورک لرینده هنوز اولچمامیش دور.. مو نیک اوچون اول بوقرولتای
نی میدان غه کلتور جوشکه چاره کورالرایکن اولرنیک آسیا و افریقا ده کی اسیر
محکوم قردا شلریتی بیاد لرینه اللشی و اولریقی اونو تما سلیق لری بروجدانی وظیفه
لری و عین زمان ده سیاسی منفعت لری دیب قاراشلریغه کاملا ایشانورا یدوک

لاکن قورولتای غەقاتناشىق اوچون دعوت ايتالادوغان دولت لرنيك روی،
خطيني (List) كورديكىز وقت حرار تليلك أميد يىزىنك أوستىنه سوغوق سو
توکولگن ديك برو ضعيت ايله فارشى لاشتوق چونكە بولىسته ده توبن ده کي أىخ
إيىك حقىقت كورونكە ده دور .

محمد أمين اسلامى كراچى ده کي اسلام عالمى قورولتايىنده توركستان
حقىنە سوزلاركەن فيورال ۱۹۵۱ .

(۱) بوقورولتاي غەاشتراك اوچون آسيا وآفرىيقالى يىگرمى تو قوز دولت چاقىر
يلىدش دور . فقط مستهملاكە چى دولت لرنيك اححاو استبداد زنجير و چىنرى لىيندن
قوتوماق وأوزحرىت لريغە قاوه شەقىقى اوچون مجاdale اليى بارمقدە يولغان آسيالى
وأفرىيقالى أسيير ملت لردن مىثىل لرچا قىرمۇق نى أو يىلاناب دور .

(۲) بوقورولتايىدە هىچ برايمېر يالىست دولتلرى نىك أورون آلما سلىقى كونھراتىس
نىك پرسىب لريدىن سانا لمىشدور و مونكا رغماً آنك اسکى و آنك مستبد و ظالم برايمېر

يالىست أولان چين دولتى بوقورولتاي غە دعوت ايتلىشدور.

بو أىكى حقيقىت دن برنجى سى نىك يانكلاش بىحرىكت اولغان لقىغە دائىر هېچ بىر دليل وإيضاھات غە احتياج يوق لقىغە قىاعت اتىك ده مىزىر أما اىكىنجى سىغە دائىر توبن ده كى إيضاھاتنى عرض آتىكى فايدە لى تاپامىز.

چين دولتى اىكى عصر دن بىرى قومىشۇ (ھمسايدە) لرى بولغان شرقى توركستان. منغولستان و تىت مملکت لرىنى استىلا آتىش دور. و بىو استىلا غە قارشى أوزبار لىقلرىنى مدافعاھە اتىكىن يرلىلار دن ملىون نارچە سىنى چين إردوسى نىك قتل عام اتىكىن. لرى و ئىقە لرلە ثابت دور آسيا تأريخىنده چوق بويوك موقع غە اىگە بولغان بواچ ملت هېچ بروقت چين استىلا سىغە بويون اگامىش و قورتولوش مجادله و دعوasilini دوام آتىش و آتىكىدە دولر. بولنىك قورتولوش ساواش لىرغە قارشى كركرك امپراتورلوق و كركرك جەھورىت و كركرك كۈنىيىت رەجمىم لرى فرق سىزىر قتل عام دن باشقە هېچ بىرچارە اوپىلا مادىلر، مثلا ۱۷۶۰ ده چين إستىلا سىغە أوغراغان شرق توركستان ملتى بوكۇنغا قدر قرق بش نوبت چين أسار تىدىن و ظمىندىن قو تو ملق اوچون قورال لىق آياغ لانمىش لردور، چين ايسە بوملت نى قتل عام آتىكىدىن باشقە هېچ بىرتىشت ده بولۇنمادى آسيا تأريخى ده أونو تولوشى إمكان سز بولغان بومەم أوج ملت نى يوقاتماق مقصدىلە چين حکومتى نىك أجرى اتىك ده بولدىغى ئىلىم دىن بىنچە سىنى عرض آتىكى استايمىز:

(۱) بومملکت لرىنىك اوز خالقى و دنيا ده كى علمى تىسل طرفىدىن قوللانماقدە بولۇنغان ملى آت لرىنى چين حڪومتى يوقاتىب، شرقى توركستانغا سنكىيانىك (Sinkiang) مغلستانغا نىكىشا سوين چاھار (Nighsia – Suyuan – Chahar) و تىت غە شى زانك (Shi – Zang) دىگەن أويدورمه چين چە آت لرنى تاقاق يولى بىلە دنيا أفكار يىندىن أونوت دورمۇغە و چين أنا تفراق لرى نىك بىرپارچە لرى قىلىپ كورسا تىكىغە چالشماق ده دورلر.

(۲) تاریخ باشلا نغیچدن بیری بوملکت لرنيك ایگه لری بولوب ياشاغان تورک، منغول و تبت ملتاریني يوق آتمک و بولرنیك اورنیغه چین کوچمن لری يرلا شتيرمك اوچون چين حکومتی انك مدهش ظلم لریني اجراء ایلامکده دور.

(۳) چين حکومتی بوملت لرنيك حریت دعوا لریني باسماق مقصديله سوز حریتی نشييات (يابين) حریتی، سیاحت حریتی وباشقه انسان حق لری نیك همه سندن بوملتارنى محروم تو تماق نیك اوستىگه بوملت لرنيك تیل و کولتو رلریني يوقا تملک اوچون هر تورلو وحشيانه ظلم وحيله لرنی اچيق صورت ده قو للاماقد ده دور. آسيا وأفريقيا قورولتاي نیك آسيا وأفريقيا ملتارنيه حقيق فايده ليق بولوشيني آرزو اتدىكىز اوچون توبن ده کي رجاليمىزنى حضور عالي لرینكىزه چو قورحر متللە لە سو ناميز :

(۱) بوقورولتايغه قاتنا شماق اوچون آسيا وأفريقيا ده کي آزاد ملتلر دعوت ايئيلگىن دىك حاضر ده حربولماغان (روسيا و چين نیك و ياخود باشقه امپر يالىست لرنيك استيلا لری آلتىدە کي) ملت لرنيك آزاد دنيا ده مها جرت ده ياشا مقدە وعىن زمان ده ملت لریني قوتلدو رمق اوچون چالشماق ده بولغان بىشى لری نیك هم دعوت ايئيليشى نى ايستا يىمىز، چونكە آسيا وأفريقيا ده کي آزاد ملتلر نیك أسيز قرداش لريغە أهميت والتفات إئماسىلىك لری امپر يالىست لرغە معنوی بريما ردم معنا سىغە كىلا دور. أسيز ملتلرنى تمىشل اتك اوچون امپر يالىست لرغە مراجعت ايئيب مملکت لرا يچى دن بىشى چا قىرمىق ايسه امپر يالىست لرنيك فايدە سىغە خدمت اتيا دورغان عنصر لرنك قورولتايغه كىرىمك لريغە يول آچقان بولا دور.

۲ — آسيا وأفريقيا ده قوت قوللاماق يولىله بىرچە ملت نى حاكىمت لری استىدە تو تماقدە بولغان أوروبا دولت لريدىن هىچ برى سى نیك بوقورولتاي غە دعوت ايئيلىما گانىدېيك آسيا ده ايك وحشى و ظالم امپر يالىست بولغان چين نیك هىچ بىمشلىنى بوقورولتاي غە قبول ايئيلىما سلىك نى استا يىمىز، چونكە بىر ملت نى قورالى كوچيلە باسماق انسان حقوقنیه قارشى ايشلانگن تجاوز لرنيك ايك يىمانىدور و مونداخ

بر تجاوز کرک ياور و پادين کلسون و کرک آسيا دين کلش او سون مطلقا ردا تيله
لي دور . و تجاوز چي کيم بواسه بولسون جزا ندورمه لي دور .

چو قوريار اليمزغه مرهم بولاريق نزاكت لي جواب لريگزى صبرسيز ليك له
يلك لايميز سايغى لريمزله .

محمد أمين بو غرا

(شرق توركستان نيك سابق)

عمومي والي معاوني

وملت چي پار تيه رئيسى)

عيسى يوسف البشكين
(شرق توركستان حکومتى نيك سابق
عمومي سكرتيرى)

بومكتوب غەجواب أولاراق «آسيا وأفريقا» قوروئنلىرى سكرتيرىقى دن كىگن خط
ساين باي بو غرا

عيسى يوسف البشكين

استانبول تركىه

پدجامبون ۲ جا گارتا اندونيسيا

نمرة ۱/۶۶۴ اينسان ۱۹۵۵

ساين باي افندىلر ۱۰ مارت ۱۹۵۵ تارىخلى مكتوب لرنكزنى

جواب لاندورمۇ أوزره شۇنى عرض اتمك اىستايمىن كە ، باندونگك ده
توپلانا جاق أولان آسيا آفرىقا كونقرانسى نەاشترالا يتوچى لرنىك لىسەسى بوگور
كونقرانسىدە حاضر بولغان دولت لر طرفىدن قرار لاشتريلىش ايدى بودولت
لرنىك موافقى نى آلماسدىن لىستەغە هرقانداغ بر تعديل نيك يايپىلا مايا جاغىنى
ومونداغ بر تعديل مىكن قىلاق اوچون وقت قالماغان لىقى نى خاطر لاتماق اىستايمىن
عين ، سىزلىنى علاقە لاندورغان مىستىملەكە چىلىك مسئله سى اىسە بوگورده إعلان
إيدىلدىكى كې كونقرانس نيك غايىه لرىنده شوشكل ده قىدايتىلىك ده دور « جى »
آسيا وأفريقا خلقى نى صىميمى شكل ده علاقە لاندوران ملى حاكمىت عرق چىلىك
مىستىملەكە چىلىك مسئله لرى نيك مذاكرە سى .

چوقور سايغى لريم له نورگە روهو (Nurgroho)

سکرتار

آزربایجان، ایدیل اورال، قریم، شمالی قافقازیا و تورکستان.

ملى مرکز لرى طرفندن ۹ نيسان ۱۹۵۵ استانبول - توركىه

آسيا آفریقیا قورولتاي يوکسک ریاستي غە

حرمتلو رئيس حضرتلىرى

ساویت روسیا و چین نىك أشغالى آلتىنده كى مەحکوم آسیالى مسلمان ملت لىدن آزربایجان، إیدیل اورال، قریم، شمالی قافقازیا و غربى شرقى تورکستان، آسيا وأفريقالى حر و مسىتقل ملت لرىنىك قورولتاي لرىنى حرار تله آلمىشلار وأونكا جان دن مو فقيت لرىتىلايدورلر، وعىن زمان ده حریت لرىغە قاوشقان باشقە آسيا وأفريقالىق ملت لرايىه براابر بوقورو لتايفە دعوت قلىئىنا غان ليق دين توغان چوقور تأثيرات لرىنى يوکسک كونفرانس غله بلدور مەككىشىنى سايىغى إيله أميد إيتادورلر ساویت روسیا و چین كەونىست لرى نىك استىلالارى أوزرىنە خارج غە التجا اتىك مجبورىتى دە قالغان بىزىمىلى مەمثل لرىنىك تمىشل ايتدىكىمىز بو تأريخى ملتلىر پۇتون اورتە آسيا قافقازىيا و بۇنىك بىدوامىنى تشکىل إيتادورغان غربى سىبرىيا، إیدیل اورال بلغە لرى إيله قریم يارىم أداسىغە إىگە دورلر تأريخ بۇنىچە أوزرىنە مستقل دولتلر و مدنىت لر قوردىقلرى بۇ تو فراغلىرىنىك عمومى مساحەسى ۱۰۵۰۰,۰۰۰ کىلو مربع بولوب نفوسى إيسە ۱۹۳۹ ساينى سىغە كورە ۵۰,۰۰۰,۰۰۰ نى تجاوز إيتادور. بوملتلىر نفوسى اعتبارىلە سۈزىت لرىلىكى نىك أوج دە بى دن ويرى نىك يارىمى دن عبارت دور، بوملت لرىنىك كىرك تىل و مدنىت و كىرك دين و تأريخ باقىمى دن روس لرو چىن لىلر إيله هېچ بى علاقەسى يوق دورلۇ نچوڭكە:

آزر بايجان

مرکزی با تو اولق او زره جنوبی فاقفا سیانیک شرقینی ۸۶۱ دن ۱۵۵۱ نجی بیل غیچه مستقل بر دولت بو لغان تاریخی شیروان اراضی سینی وأونیک جنو بندہ کی اسکی اران مملکت لرینی ایچیگه آلغان بر تورک و مسلمان اولکه سی دور نظامی خاقانی دیک معروف شاعر و عالم لر یتیشدیر گن بومملکت ۱۹ عصرنیک باشیده چاررو سیاسی نیک استیلا سیغه او غرامیش ایدی او وقت دن باشلاپ سیاسی مجادله غه آتیلیش آزر بايجانلیلر نهایت ۱۹۱۷ ده روس امپراتور لیق یقیلغاج ۲۸ مایس ۱۹۱۸ ده استقلالینی اعلان قیلیمش لرو بو جمهوریت ملی حکومت لری بر کوب دولت لر طرفندن رسماً تو نو لمشدor هر بر ساحه ده زور موافقیت لر قول ده اتکن ایکی یالیق مستقل حیات دین صونک ۲۷ ابریل ۱۹۲۰ ده ساویت رو سیانیک تجاوزی و اشغالی آلتنهه الینمیش دور . آزر بايجان خلق بو استیلانی سلاح له فارشی لاشی حاضر غه چه دوام اتمک ده دور واونیکچون آزری ملت پرور لری گروه گروه شمالی موز تاغلاریغه و سبرباده کی اولوم کامپ لریغه سورولدی ایسه ده مجادله تو ختامدی و تو ختاما یه جاق دور . آزر بايجان نیک ساویت اشغالی التنده کی وضعیت باشه حکوم ملتار غه مو سکوانیک تطبیق اتدیک مظلومیت لر نیک عینی دور .

ایدیل اورال

ایدیل ایرماغی بیله اورال تاغلری اراسنده کی یر لر واولر غه علاقه لی ولايت لرنی ایچیگه آلغان بومملکت، میلادی ۶ نجی عصر دن اعتباراً مستقل بر تورک دولتی وأونو نجی عصر باشیندن بر مسلمان ملتی اولاراق یاشامیش دور ۱۳ نجی عصر غیچه استقلالینی ساقلانغان بو ایدیل (قامابلغار) دولتی ، آلتون اور دودولتی نیک بل سونکا کی اور نیده ایدی آلتون اور دودولتی یقیلغان دن کین قورولغان قزان خالنیقی عصر لردن بیری سوروب کیلگن سیاسی و مدنی عنعنه نیک وارثی ایدی ، شرقی یاورو پا ایله مسلمان شرقی اراسنده مهم مناقله یو للری اوستیده قورو میش

قورولتاي كونلارينده پاكسستان نىك حاكم عامى خورجه
نظام الدين قصرىنده م.ا. اسلامىنى قبول اتىاركىن.

بو شهر مدنىت و عرفان مرکزى يى و آسىيانيك سیاسى و عسکرى مدافعه قىچە سىنى
تشكىيل اتىارايدى بونىك اوچىن ۱۶نجى عصر اور تاسىنده روسلىك فەندن بو شهر
نىك أشغال ئىتلەمى خانلىق نىك يېقىلىشى غە وأوندىن صونىك نوغايى (استرخان)
خانلىقى نىك اشغالغە سىب بولدى وأوندىن صونىك حزردىنىڭرى ايلە أورال تاغ

لریغه اوزانغان موسکو قافقاسیا نیله تورکستان نیک استیلا سیغه باشلامیدش دور
وبوبلکت لرآشا ایسینج دنگز لره چیقماق خیالیغه قاپلانمیش لردور .

قران اشغالیدن صونك گناه سیزاهالی قیلیچ دین کیچریلمیش و شهرغه اوت
یاقیلمیش دور قبل عام و کوچ لاب مسلمان لرنی روس لاشتورماق و خاقن کوچو
رمک تارا تماق سیاست لریغه رغمآ موسکو یرلى خلاق نیک مقاومت لرینی قیرابلما
میشلر دور ۱۸ - ۱۹ عصر لرده بو منطقه نی قاپلاغان بو یوک سلاحلى عصیان لرینیک
باشندە هرزمان ایدیل اورال تورک مسلمان لری بولونور ایدی . قزان شهری
خصوصاً يگر منجی عصر باشلیدن اعتباراً شمالى تورکاری نیک شعوری نیک مرکز
لریدن بری بولدى و نتیجه ده قزان پوتون تورک مسلمان عالمى غه قیومى ، ناصرى ،
شهاب الدین المرجانى ، رضا الدین خفر الدین عبد الرشید قاضى إبراهيم ، موسى
جار الله و يوسف أچورا أوغلى دیك بو یوک فسکر و علم آدم لرینی تیشیدیر
میش دور .

۱۹۱۷ ده بولغان روس اختمالی اوزرینه إیزکین صور تده انتخاب ایتیلگن
ملت مجلسی نیک اعلان اتدیکی ایدیل اورال ملى حکومتی ۱۹۱۸ نیسان ده
باليشو يك لر طرفدن شهید ایتیلیمیش دور ، کمو نیست لر ایدیل اورال تورکارینی قبیله
أساسلىنیه کوره تاتارستان ، باشقيرستان چرواشستان وباشقه لردىك مختلف
قسم لوغه آئیمیش و بويرنی روس مهاجر تی نیک باشلیچه هدفی حالیغه کل تورمیش
لدور . یرلى خلق نی کوچلاب کوچورمک ، تارا تماق موسکرو ائیک أساسی
ایشلریدن بری سیدور .

قریم

قرا دنکینز نیک شمالنده کی قریم یاریم أداسی وأونکا باغلیق شرق
و شمال ده کی توزلوك لرآلن اوردو دولتی يقلغاندین صونك ۱۴۲۸ دن باشلاب
مستقل بر تورک و مسلمان دولتی حالیغه کلیمیش ایدی . ۱۴۷۵ ده عثمانلى سلطان .

لری نیک حمایه سیغه کچمیش ایکن ۱۷۷۴ ده کی عثمانی روس معاہده سی بیله
ینکی دن مستقل بر دولت بولیش ایدی ، روس امپر اتوریچه سی ۲ — کاترینا
طرفین ۱۷۸۳ ده استیلا یه اوغرادی ۴ - ۸ تاریخلى بیان نامه سی بیله
قریم خلقی نیک مالینه جانینه ، دینینه حرمت امکنی تعهد اندیکینه رغمماً
استیلا دن صوناک قریم نیک بوتون دینی و مدنی اثرلرینی خراب اتمک ده هیچ
برترددقیلما دیلر ، یروم لک لری تالاندی وأولرنی بویوک کتلە لر حالنده
أوز مملکت لریدن مجبوری کوچورولدى ، نفوسى بش ملیون تخمین ایتیلا دورغان
قیریم اححاو مهاجرت سیاستی نتیجه سی ده ۱۸۹۵ ده ۴۰۰,۰۰۰ نفوسلیق برکچیک
مملکت حالیغە کلیش ایدی ، جامع و مدرسه لری نیک مەم برقسیمی بوزولوب
وبر قسمی کایسە لرغە چورو لمیشدی ۱۸۰۵ ده موجود ۱۵۵۸ جامع لردن ۱۹۱۴
ده فقط ۷۰۰ قدری غنە قالمیشدور . پوتون تضییقات لره رغمماً ملى دینی بارلیق
آنایورت لریغە باغلى لیق لرینی ساقلاغان قریم لیق لر ۱۹۱۷ ده دمقراطی اساسلرله
انتخاب ایتیلیش قریم ملى قورولتای قریم دولتی نیک آنایاساسینی إعلان ایتدی ،
بولشوویک لر ۱۹۲۰ بیل آیاغی ده بومملکت نی اشغال ایتیب روسياغە قوشیقىدن
صوناک برآرالیق موندە یەودی دولتی قورمۇغە برگن قرارلریدن وازکېچیب أھالىنى
احما اتمک و کوچورمک يولىنى تو تدیلر ، حزیران ۱۹۴۶ ده إعلان ایلکن برقار
ایله قیریم نیک مسلمان أھالى سی جملة کوچورولدى ، صوناک تھجیر دن اول قیریم
۱,۲۰۰,۰۰۰ نفوس غە ایگە ایدی ، مسلمان لردن بوشالغان يرلرغە روسلى AOL تو رغۇ
زولدى حاضر ده قیریم ده برتک مسلمان قالدور ماميشلر دور .

شمالي قافقاسيا

شرقىنده حزر دنکزى غربىنده قرادنكز شەمالىنده ماينچ خطى جىنونىدە
قاشقاس سىرا تاغلىرى ايلە حدود لانغان بواولكە روس امپر يا لىزىئىنه
قارشى اوچ عصر دوام اتسكى تارىخى بجادله سی بىلە تۈنۈلۈش ، حىيت سىور

هەسپەلەن خلقە مسکون دور ، انك اسکى زمان لردن باشلاپ بوکونى ساکن لرى
ئىنگ وطنى أولغان بواولكە ۱۶ — عصر اىاغ لريندن باشلاپ ۱۸۶۴ غېچە روس
لرغە قارشى استقلال لرينى قەرمان لرچە مدافعە اتدىلر و خصوصاً مشھور إمام
شامل تىك قوماندە سىنندە كى خارق العادە غىرت لرى دنياچە داستان او ماوشتور ،

فقط چار لرنىك قافقاسيا لىلرغا كورە أوستۇن
وأرقە سى هېيچ بىركىسلماڭان قوّت لرى آلدىنده
يىنگلىيپ استيلاغە معروض قالدىقلەر يىن
ضۇنگرە تورلو ئۆلم وكتله حالتىدە مهاجرت غە
اجبار اتىلدىلر ، قافقاس تاغ لرى اىلە دون
وولغانەری اراسىندا كى وبوز قىرلار دە كى حاكم
عنصرىنى تېشكىل ايتا دورغان تورك قوم لرى
تمامىلە قىلىچ دين او تىكاز يەميشدور وير لريغە
روس مهاجر لرى يەلاشتىر يەمشىدور .

كراجى اسلام عالمى قورولتا
يىنده تورھەستان طرفىندن
قاتناشقان محمد روحى افندى
درحال توپلاپ ۱۱ مايس ۱۹۱۸ دە توپلانغان او يغۇر .

شەمالى قافقاسيا لىلر ۱۹۱۷ دە اوزلرىنى
درحال توپلاپ ۱۱ مايس ۱۹۱۸ دە توپلانغان او يغۇر .

ملت مخلسى واسطە سى يىلە استقلال لرينى إعلان ايتدىلر ، كركى قومشۇ
(همسايە) دولت لىر و كركى بويوك ملتلىر طرفىندن تونولغان استقلال لرى ساوىت
روسيا طرفىندن دە اعتراف ايتىلىش ايدى ، فقط كوب او تىمادى چارلىق طرفدارى
روس قوّت لريلە بالشويك لرنىك مجادله سىيغە ميدان بولغان قافقاسيا استقلالى
چارلىق طرفدارى يىنكىلىكچ بولشويك لر طرفىندن لغۇ ايتىلىدى ملى بىرىلىكى
پارچە لاندى وادارە سىيىتى توغرى دن موسكىو غە باغلا دىلر ملى يازولرىنى
ياساق قىلىپ روسىن الفبا سى زورىلە اللدى بايليق لر تالاندى ، مەم يەلرغا روس
كۈچمن لرى يەلاشتىر يەلدى ، پوتون مۇسسىھ وادارە لر روس لرنىڭ قول لريغە

تافچورولدى، اىكنجى دنيا محاربه سىدين كين قافقاسىياملىقى پوتۇنلاي مخوايمىك يوليغه كىرىدىلر، رسمى بىرقارانامە يىلە شمالى قافقاسىيا قراچايى، بالقارانگوش. چىن توركى لرى ۲۳ شىباٹ ۱۹۴۵ دە توپ دن سېرىيائىه كوچۇرولدى قراچاي بالقارلار ۳۰۰,۰۰۰ چىن وانگوشلار ايسە ۸۰۰,۰۰۰ نفوسىغا. اىڭە ايىدىلر، بولاردى باشقە تامان يارىم ادا سىدە كى قافقاسىيا لىلر قىتىيل يارمنطقە سىدە كى اهالى داغستان نىك شمالى حدودى ايلە ولغا ساحل لرى ادا سىنە كى بوزقىرلار دە ياشايدورغان ۲۵۰,۰۰۰ نفوسلىق قالموق لرھم كوچمن لىكىغە تو تولمىش دور.

توركىستان

توركىستان : غرب دە حزر دىنكىزى واورال شماالدە سېرىيائى، جنوبىدە ایران، افغانستان، و تېت، شرقده چىن و مغولستان ايلە حدود لانغان. « توركىستان » بوجون رسپيات دە بىر قىسىمى شرقى توركىستان اسىمى آلماق، اوزرە چىن، نىك و بىر قىسىمى دە غربى توركىستان اولق ازره روسىيانىك اسارتى آلتىنندە دور، حقىقت دە هر ايىكى توركىستان فعلا موسکو وانىك تحت حكمىدە دور، كىركىرلرى نىك، كىنك لىكى و كىركى نفوسى نىك كوب لىكى باقىمىندىن ساۋىت اسارتىنندە كى ملت و تەتكىت لرنىكى انك بويوكى بولغان توركىستان انىڭ آزى ۲۵,۰۰۰ نفوس. غە اىڭە دور توركىستان دىيانىك هەطر فىغە يابىلغان تورك عرقى نىك آنا يورتى بولغانىنىك، تورك واسلام مدينتى نىك باشلىچە مرکز لريدىن بىرى سىدور، كاشغر بخارا، تاشكىند سىرقىند و مەرودىك تأريخي مدينت و عرفان مرکزلىغە اىڭە بولغان. توركىستان نىك اسلام مدينتى تشكىندە كى رولى بىك زور دور امام بخارى فارابى ابن سينا باشقە بويوك عالم لرنىك وطنى بولغان توركىستان بويوك فاتح لرنىك و قومىدان و حكمدار سلاله لرنىك دە يىشىكى دور كوك تورك لرنىك، اوغۇر لرنىك، قراخان لرنىك غزنه لى لرنىك سلجوققى لرنىك، سامان اوغلو

مۇھىر كونلىرىنده پاکستان باشې اقانى ياقىت على خان زىك خائىمىسىگم لىاقت على خان م.ا. اسلامى دىن توركستان أخو ئىنى سوراركىن . بورىسم ده توركىيە وکىل لرىنيدن آق يوز (مبۇوث لىدن) وعبدالرحيم زاپ سو ومراڭىش وکىل م . ش-اذلى وباشقە وکىل لرکۈز وکىيورلۇ .

لرنىك ، خوارزم شاه ازنىك ، منغول ازنىك ، تيمور لرنىك ، باپر لرنىك ، شىيان لرنىك دولت قوردىقلرى ساھى دە بويىر دور . توركستان مەدىنتىنى تارىخ

بو يو نچه چين ايمير اتور لىغى سون دور مىغە چاشماق ده اىكىن ۱۹ عصر دن باشلاپ بونىكعە روس اشتيلاسى ده قاتىلىش بولدى فقط روسيا بو مملكت غە آسان (قولاى) پرلاشىمادى، روس ارىزىك ۱۹ نجى عصر باشلىنىدە باشلاغان توركستان اشتىلا حرکت لرى او عصر نىك صوشكىنە غەنەنها يىتىغە كىلىشىدۇر، و توركستان حربى روسيا غە بىك قىمت لىك مال بولىش دور . هەغى بىچ تھراق لرى نىك الدىنندە بىر تۈرىلى شىكل ده مدافعاھە اتىكىن توركستان أهالىسى نەيات دە او زلرى نىك قو تىغە كورە او ستون و عصرى بولغان روس قورال لرى قارشى سىنە يېكىلىدى لرايسە دە بىنچى دىنيا مخابى سى كۈنلەرنىدە توركستان دە عمومى براياغ لانماق ايلە روس حاكىمىتى دن قورتۇلمقۇنە تىشىت اتىدىلىر يۈزمىك لرچە توركستانلىق لرنى روسلىرى قىلچ دين او تىكازدىلىر اوى و خاندان لرىغە اوت ياقلىرىر يۈزمىك لرچە انسان قومشۇ مملكت لرغە التجا ايتىدىلىر

۱۹۱۷ دە كى روس انقلابىدىن أعظمى استفادە غە اجتەداد اتىكىن توركستانلىق لرخو قىددە بىر ملى حكومت قورا يېكىلىر، فقط بولشوو يىك لر، خلق نىك بىر انسانى و مدنى حاركەتلىق قان و اوت اېچىنەدە بولنىدىلىر، و بىر حق سىزلىق غە قارشى ئىنگى دين اىاغ لانغان توركستانلىق لرنا مىساعىد شرائط لرغە رغماً اوئى يىل دين آرتۇق بروقت مقاومە كورسا تىدىلىر . بالشويكىلار، جغرافىي، ديني، تارىخى، اقتصادى، طبىعى بىر بولغان توركستان تورك مىسلەمان لرىنى فقط سوزدە غەنە مستقل بىرقانچە ملت و مختارىت لرگە آيرىدىلىر، يازولىنىي روس لاشتىرىدىلىر، تىيل، دين، تارىخ، أدیيات لر يىغە قدر مداخلە ايتىدىلىر، تعلیم تىرييە سىستېم لرىنى ئىيگىشىتىرىدىلىر، عىنى زمان دە هېچ براوزولمايدورغان روس مهاجر لرى ايلە توركستاننى روس كوردونو اىچىكە آماق اوچون اجتەداد اتىكىدە لر، بوش يىلارنى اعمار اتىك و بى نام آچماق پىردى سى آلىتىنە توركستان غەكتۇ رولگەن روس لرغە اىك مەحصول ليق و منبىت يېلرنى بىرىب يېلى خلقنى سفالىت غە مەحکوم اتىكىدە دورلۇ. توركستان نىك بوكونىكى

وضعيتی چارلر دورينده اول ديجي کي ايران، افغانستان و بتا او زرينده پاکستان، هندوستان غه توغرى يابيلماق اوچون عسکري قاعده (أوس) اولا راق تحکيم ايتيلمك دن غنه عبارت دور.

شرق تورکستان نى ايکي عصر أول چين برمليون انسان نى قتل عام اتيكىدىن صونكره استيلا آتميش ايدى ، خلق بوکو نغىچه بوچين استيلا سينه قارشى مجادله آتكىدە دور ۱۹۴۹ ده بومىگىت نى استيلا اتكىن كمو نىست چين يوزمك دين آرتوق ملت پورولنى اول تورمىش ، بيرىم ملىون چين كوشمن لرى كلتوروب أهالى نىك اوى ويرلىنى تالاب چين ليلر غه برمىگە دور .

حرمتلو رئيس أفندي !

آشكارلا شيلدېغىنه كوره ساويرت روسييا و چين اسارتىدە كى ملت اوردن خصوصاً اسيالى مسلمان ملىتلەر ملى بارلىق لوبىنى يوقا تماق تەلەكە سى آلدەيندە دولر . يورت لرى اشغال ايتيلميش حریت لرى و حاكمىت لرى تارتىب آنميش ، ياز و حرف لرى روس لاشتىر يلمىش « بورجووا كاپيتا لىست » اتهامى ايله تىل ، أدبيات و تارىخ لرى منع اتىلەيش مىك يىللاردن برى تو توب كىن دين لرى قانون خارجى تلقى ايتالاراك جامع و مدرسه لرقا پا تىلەيش ، يراوستى و آستى ده كى بايليقلىرى نىك ملکىتى و تصرفى و تجارت حقوقى بوسبوتون قوللارىندىن اينميش دور . پوتون خلاق اقتصادى اسارت و مدهش برسفالات آلتىنده قالدىر ئېلىشىدور ملکىت حقوقىندىن محروم ايتىلگەن خلق طبقة سى ساختە و اويدورمه تهمت لراه مجبورى ايش كامپ لرينه سورولميش دور ملکەت ده ايك فعال وايشجان عنصر ارى مجو ايتەيش و ياسورگون غه يو للانميشىدور ، ساويرت و چين اسارتىدە كى اسيالى مسلمان ملىتلەر ملىون ملىون كتله لر حالنده اوزخانمان و توغۇد لەيغى يېلىدىن چىقارىلماق ده واولرنىك يېلىغە روس و چين مهاجر لرى اورون لاشتۇرۇ ملقتە ، مەنتىت دىنيسا سىغە مخنى ايماس

بۇ فاجعه لرۇغە قارش آسيالى ملت لىنىك ھېچ بىر چارە و عکس العمل كورسالما سلىك لرى بىزنىك ادچون كۆپ المناك دور.

حرمتلۇر ئىس ئەندى
هر تورلۇك ملتلر آراسىدە

حىمايە و مدانىغە دن مخروم قالغان بو مظلوم آسيالى ملتلر نىك توب دن محو اتىلىشى غە قارشى شرق دنيا سى نىك تماشاچى دىك قالا لما سلىق غە أمين بىز، و بو اعتبار ايلە عالي رىيا سەتكىز ده تو پلانماق ده أولان آسيا و افريقا ملتلر مىشل لرىنە معروض قالدى يېمىز بىر حق سىز لېق غە بىر نهایت بىرمك اوزرە توبن ده عرض اتىد يېمىز تىكىيف لراوزرىنە جىدىت لە دورو ما سلىنى پۇ تۈن شرق نىك حریت وسلامتى باقىمەندىن مطابق بىر ضرورت سانايىن ، تىكىيف لرىمەن.

(۱) يوقايدە آت لرى مذكور بولغان مملکەت لرده کى ظلم ، قىبل عام ، كۆچوروش لرنى توختاتماق .

(۲) يورت ارىيىن كۆچورولگەن خالق نى وطن لرىغە قايتارىش

(۳) مذكور مملکەت لرۇغە سوق ايتىلىكىدە بولغان روس و چىن مهاجر تىغە نهایت بىر يەك و اورون لاشتىر يلغان لرنى اوزىز لرىگە قايتارىش .

(۴) انسان سەق ارىيىن نامە سى نىك و بىرلاشمىش ملتلر ميشاق أحکامى نىك تىقىيەتلىك سى صورتىلە بومملکەت دە کى ملت ارغە كىندى مقدرات لرىنى إدارە ئەمك دە آسيالى و افريقالى قىدا شىرىلە مساوى حقوق و حریت تو نولە سى نى موسمىكىو اوپىكىن دن طلب ايتىش .

(۵) ساويرىت و چىن اسارتىنە كى مسىلان ملتلر نىك بېچىن و ضعىيت لرىنى اوزىزىنە تىقىيەتلىك و بومملکەت لرېمىز نى عمل غە اشورماقى تأمين ئەمك اىچىن آسيا — افريقا قورولتا يېچە ملتلار اراسى بىرھىئەت تىشكىيل ايتىلە سى چو قورسايغى لرىمېز لە آزىز بایجان ملى مركزى نامىنە ميرزا بالا ايدىل اورال مركزى رئىسى مجید ساقار

(ملى مركزى هىئىتى اعضا سى و مرخەسى) قىرىم ملى مركزى رئىسى

شمالى قادقا سىيا ملى مركزى رئىسى جعفر سىد احمد قرىم

پوشىما هو قوشوق توركستان ملى مركزى نامىنە

محمد أمين بوغرا

شرقی تورکستان استقلال کونی نیک

۲۱۰ نجی بیل دونومی مناسبتیله

۱۹۵۵/۱۱/۱۲ ده شرقی تورکستان ده استقلال حکومتیز نی قورغان غه
 ۲۱۱ بیل تولادور، بو تاریخی و شرف لیک کونیمیز ایسده لیق مناسبی ایله اسلام
 عالمی وباقه بیوک دو لثرغه و ملتدا شلریزغه تاریخی واقعه لردن بر نچه او زومته
 للایسلامیق نی کرکت تا پامیز.

کاشفر ده شرقی تورکستان ملی مستقل جمهوریت حکومتی إعلان قیلنغان
 کون ده النش بو رسم ده باشباقا نیمیز ثابت داما حاجم و وزارت
 اعضا ایاری و بعض مجاهد لر کورونیور.

عزیز وطنمیز شرقی تورکستان تاریخ و جغرافیه لردہ اور ته آسیا مرکزی دیگن
 اسم له یادلا نماق ده دور، بو تعییر غایت تو غری دور بونطقه شرق و غرب او ترا سیده
 کوبروک لیک وظیفه سینی او تامیش دور اقتصادی و تجارتی نقطه لردن شرقی تورکستان
 نیک اهمیت غایت زور دور، دنیز چیلیک دوری دن بورون یین الملل تجارت نیک
 مداری تورکستان حکومتیز قوییده ایدی حاضر ده هم شرقی تورکستان نیک موقعی
 اقتصادی و سیاسی و جغرافی ملاحظه لر اعتباریله غایت مهم دور.

بزنیک قوشو (همسایه) لریمیز جنوب ده پاکستان هندوستان و تبت و غرب
 ده غربی تورکستان دور اول بیلان علاقه میز هر دایم دوستانه کیچمش دور، شرق

شمالیزدە کی قۇمشۇمیزچىن باشقەلرگە قاراغاندە بىزدن أوزاق بولاتوروب ملکتىمىزغە،
ھېشىھە عداوت، خىدەكۈزى ايلە باقىش دور، باى و محصول لوق وتورلو معدن،
لۇنى كوكىسىغە الغان و طېنىمىزغە طمع يوزه سىندىن ھەردايم تىدى و تجاوز قوللىرىنى
أوزاتىش دور، شرقى توركىستان نىك حاكمى ئاتالىق غازى يعقوب بىگ ۱۸۷۷ ده
وفات بولغاچ بله لرى أراسىنده تخت تالاشى دن چىقغان آيچىكى تىنج سىزلىيكتىن
غىر انسانى و قانۇنى صورت ده فرucht آلاراق چىن لىسلر ملکتىمىزغە تىكارا

استىلا ايتىدىلر. بىن الملل قانون باقىمندىن
برآزادىملەكت نىك آيچىكى محاربە سىيغە خارجى
حڪومت نىك مداخىلە قىلىشى خلاف قانون
دور، ھەمە دين يقىن ھمسايىھ مىز پاكسىستان،
ھندوستان، غربى توركىستان لەھېچ بروقت
آيچىكى ايشلر يىزىغە مداخىلە اتمادىلر
استقلالىيىزغە واستقلال حركەت لىيمىزغە
عزىت و احترام كۈزى ايلە باقىلىر، چىن
حدودى ايسە بىزدىن تقرىيما بىرمىك مىل أوزاق
دور. او تراوە غوبى چولى واقع دور أونە
رغمَا ھەردايم تجاوز ائمك دين چىركىنما دىلر.

شرقى توركىستان استقلال حڪومتى
نىك سابق خارجىيە باقانى
وبۇ مقالە كاتبى قاسم جان حاجىم
دىنى، مدنى، سىياسى اقتصادى، جغرافى، عرف، عادت، تىل لىردىھېچ برقىل
لىق علاقە سى يوقور، قان و مەلىت باقىمندىن بىز توركى، مىن، جغرافى نقطە
نظرىندىن توركىستان چىن مملەكت لىيغەھېچ تو تاشىيدور او تراوە طبىعى فاصلە
لەباردۇر بىز نىك مستقل حرفىمېز باردوركە عددى أو توزايىكى دور چىن لىلر نىك
يازولرى سكسان مەك دين آرتقان نقوش ورسىم لىردىن عبارت دور. تىل عرف عادت،

نیک باشقه لیق ده سوزلاب او انور و شقه ده هیچ حاجت یوقتو .
دوامی بار

قاسم جان حاجم راولپنڈی — باکستان

بو قیمتلیک مقاله اوزوقتیده پاکستان گریته و جموعه لریده نشر اولونمش دور .

قهرمان لیق وطنی

نیل نیک عطری ، عرب لیق نشیدی ، ایمان و محبت نیک روح و نور لری دن
مرکب بولغان صمیمی سلام و حرمت لریم نی قهرمان تورکستانلیق قرد اشلریمغه
آزاد تورکستان « آرقی یو للا ماق ایله برابر ، بو چر ایلیق آت لیق و هدفلیک
مجاهد محله نیک کون . کوندوز نورینی یاغان دن زیادر اق علم یور و غلو قینی یایشی
و تورکستان نی خیرات لری اوزی اوچون بولغانی حال ده یتیز کون ده تورکستانلیق
لرغه قایتاریشی نی و اسلام نیک یاش کونلریده تورکستان ده بولغان عزت و جلال
و حرمتی نی نصرتی ایله نیسگی دین عطا ایلاشینی حضرت واجب الوجود دین تیلا یمین
وطنی و ملتی غه سیق با غلیق و جهاد قوراللرینی هجرت لریده بو ایله قول لریدین قویما
غان مجاهد تورکستان لیلر نظری غه و دنیا کوزی غه قهرمان لیق وطنی بولغان
تورکستان نیک پارلاق کچمیش لریدن بر نچه سطر یاز مق ایله تاریخ و علم نیک
اوستوم غه یو کلا دیک واجب لریدن بر جزوئی نی او تامک بولامین .

تورکستان دنیا نیک فردوسی وزمین نیک جنتی دورکه آنده الله قهرمان تورکستان
خلقی نی یتیشیدیر گن دیک ، با غچه لرایکین زار لیق لر یار اتیب او تو پراق نی جمال
و گوزل ایسک نیک بر نمونه سی و بوعالم وجود ده فن صحیفه لریدن بر صحیفه قیلش
دور ، تورکستان فایده لیق و تاتلیق میوه لیک (اغاج) لراوند و رگن دیک حیات
وانسان نیست غه کوب خدمتی و منفعتی یتادر رغان انسان لرهم یتیشیدیر ادور فقط درخت

لرنيك ميوه لرى فانى دور أما قهرمان ليق ميوه لرى ايسه . روح و عقل ثمره لريغه
تو تاشقاچ پايدار دور .

توركستان ده الله كوب خيرات لريار اتشدور ، آستى دن سولر آقادورغان
و آسمان لرغه باش لرينى كوتارگن باعچه جالنده خلق ايتيلىگن ، يىپ ياشيل تون
لركىگن ، و مؤمن لرنىك ، كونكلارى ديكأب آق قارلردن باشىغىه سله (عمامه) أوراغان
عدد سين تاغ لرى وأونلر نيك آستى وأوستى ده ساناب بىتىرگو سين نعمت و ثروت
لرى بار دور .

توركستان اسلام دينى دنیاغه يوزى نى كورساتكىچ ايکى قولى بىلە قوچاقلافاب
آلدى واونىك پاكچى چىشمە سيدن تو يغۇچە ايچى باش دن إياخ مسجد و عبادت خانه
لرغه آيلاندى و تيان شان تاغ لرى فرشته لرنىك الله أكىر الله أكىر تكىير لرينى
دنیاغه أوئىك اوستىندن يتكوز ادورغان بىرمناره ليق غە آيلاندى . دوامى بار

فضيللۇ شىيخ على شعلان صاوى قىلىلە

بودات مصر نيك مشهور أديب ، خطيب ، شاعر و يازوچى عالم لريندن دور
«مكارم الأخلاق» مجموعه سى نيك رئيس تحريرى دور ، كوب تىل و اثر لرگە
ايىگە دور مجلە ميز نيك بىنچى عددى نى كوركچ آلغان تأثيرى ايلە بومقالەنى يازميش
ايدى أوز مجلە سىدە هم بومقالە عربچە نشر أولونىق ده دور .

بو يوك لرنىك سوز لرنىك بو يوكى :

لو كان الفقر رجلا لقتله (أمير المؤمنين على رضى الله عنه) يعني فقير ليك
ديگن نيمه برآدم صور تىده (مجسم) بولسىه ايدى محقق مين انى أولتورگن بولورايدىم

دہنی بو لوم

حج و تور کستان مسلمانوں کی

(قرآن کریم)

وَلَهُ عَلَى النَّاسِ حِجَّةُ الْبَيْتِ

(حدیث شریف)

بَنِ الْإِسْلَامِ عَلَى خَمْسِ الْحُجَّةِ

لبیک اللہم لک لبیک

پوتون إسلام دنیا سیغه ، وحجاج کرام غه خصوصیتله ۱۳۷۴ بیلی حج و قربان
 بایر املى مناسبتیله تبریک لریمیز نی سونوب حج مبرور و عبادت مقبوله و بولیقی
 حج نیک إسلام دنیا سیغه ینسکی مو فقیت لرفاتکه سی بولوشیدی الله تعالی دن تیلایز
 حج مناسکی ، فضیلت حکمت لری حقنده إسلام علماء املى طرفندن میدان غه
 کلتور و لگن قیمتی اثر لرکوپ بولمق ایله بر ابر إسلام گزیته و جموعه لری هر بیلی بوآی
 و بوكونلرده حج حقنده کی مقاشه لرایله صحیفه لرینی زینت لامکنی غنیمت بلا دور لر
 حج عبادتی نیک ثوابی (ولاجر الآخرة أكبر) دین باشقة بن تورکستان مسلمان
 لری غه دنیاوی و اجتماعی تیکوزگن فایدہ سی غایت زور دور ، چونکه صونگقی
 کونلرده او زیور تو میزدھ محبوس حالتنه قالغان بز تورکستان لیقلرنی خارجی دنیاغه
 الیب چیقا بیلگن بر غنہ کوچ و وسیله « حج عبادتی » ایدی .

هر بر مشروعا تیده تدریج اصولینی قوللاغان شارع حکیم إسلام ارکانه ده
 هم بو اصولی استعمال امتشدor نماز ، زکات ، روزه لرده حج نیک برکوب مقصد
 لری امانت قریوبلیش دور ، تنبی ، کیمی ، کونگلی نی تورلی پیس لیکدن تازه
 لاب الله غه خشوی ایله سجدہ قیلغان بر مؤمن برکون ده بش قیم مادیت عالمین
 قسقه برمدت ده بولسہ هم روحبی غیب وعلویت دنیا سیغه سفراتدورگن بولا دور

بو نیکچون « نماز مؤمن نیک مراجی » دیلیشدور . همسایه و محله خلق ایله بر مسجد غه تو پلا شمق ایله نماز مؤمن لرارا سنده الفت و اجتماع تأمین ایتادر ، بای فقیر گدا اوامیر نی آیریمه سیز نماز برصف و بر حرکات و سکنات غه تابع تو تمق له عملی صورت ده مسلمان لرارا سنده مساوات قائم قیلا دور جمعه و عید نمازلری ایسه بو غایه لرنی کنکرو راق بر أولچاواغه کلتورادر .

زکات ، اوزمالیدن بر قسمی ئى خدارضا سى نى قصد ایتاراڭ براذرلرى بولغان فقیر لرغه برمك دور ، بو نیک ایله نفس بخل و آنانىت توبن چىلىكى دين چىقغان بولادور ، باي و فقیر لرارا سىدە محبت پيدا بولوب تورلى اقتصادى و اجتماعى مشكلات لرغه زکات معالجه قىلادور . روزه هزىيل ده برأى روح نى عالم علوى غه سفر قىلدورمۇ دين عبارت دور هرمنوت استاب توردىغى حال ده رمضان دن باشقە آى لرده مباح بولغان يېك وايچمك دن الله رضا سى أوچون نفسى نى تو سايىلەگەن برمسلمان رمضان وهم باشقە وقت لرده استثناسىز حرام بولغان يالغان ، غىيت ، نىميمە ، حىددەخە أوخشە رزالت لردن البتە اوزىنى تو سادر ، و بو نیک ایله اوز نفسى غه كونتوروول قىلىق وايگە بولاق قوئى تو پلاغان بولادور پىغمبرلر نیک خاتمى محمد عليه السلام و دين لر نیک مكملى و آخرى إسلام دينى بولغان دىيىك يوقارىق مقصد لر بىنى تمام لاوجى وايىك بويوك مقىاس ده و عالمى برسورت ده تىجلى اتدورچى أولاراق حج عبادتى فرض قىلىنىشى ده حج شريف ده حج أركان إسلام نیک أىك آخرى سى أولاراق ذكر ايتنىلىشى بوسېب دن دور ، و حج أكابرأتالووئى نیک سېب لريدىن بى ده بودور حج بدنى و مالى بىكوب فداكارلىق لرغە قاتلانغان نیک اوستىيگە اىك عزيز بولغان وطنى وأقر بالرى و وطند اشلىلە مؤقتاً خوبلا شىب حفترت ابراهيم و اسماعيل عليهما السلام لراساسىنى وضع قىلغان كعبه ، اطرافيده منزل وحى و قرآن بولغان مكە ده بوتون دنيا اطرافيدين هرجنس وأصناف دين كىنگەن مسلمان قىرد اشلىلە تو پلا شماق دين عبارت دور .

حج عبادتى إسلام ده كى باشقە عبادت لر دىيىك فطرى دور إسلام دين أول .

وصونک وباشقه دین اهلى لريده شايع بر عبادت دور ، عرب قبيله لري کعبه مكرمه
ده حج قيلورايدى لر ، حج آى لرى كيرسه أولرنىك أوتراسىدە كى أوروش توختالا
بربرلريدين أمين بولالرايدى ، وأولچە حج كوشكل لرنى انسانىت دىگن برغنه نقطە
غە جغماق نىك رمزى ايدى . ياپون لرده فوجى (Fuji) آتلى تاغ غە بارىب حج
قىلغاندىن كىن آق كيمى لرسلان شهر لر آيالنماق دىنى عادتى باردور ، هندو سهلر گانگانھرى
غە تطهير ذنوب (ايڭنجى عبارت ايله حج) أوچون باريشلىرى معروف دور ،
بىزىم اسلام دىنەيز دە كى حج (چك سز حمدو خفر لريمزلە) روحى ، مقصدى ،
غايه سى و تنظيمى اعتباريلە هېچ برمىلى يوق انسانىت شمول بر عبادت دور ، قدسيتى
غايت معروف و ظاهر أماكن مقدسە دە تورك ليكك عرب ليكك ، هندوستانلىق
چىن ليق ، فرقلىرى سىز تو حيد جامعه سىيغە كىرگن مسلمان لردن كشى لر جغىلغان
بو حج الله نىك مسلمان لرارا سىنە عقد اتدىكى أخوت إسلامىيە ، مساواتنى ايلك
اچىق صورت دە تىجلى اتدور ادور ، كونىكل لرى خدا رضا سىيغە بولغان رغبت ،
خوف خشىت و تىل لرى دعا و لېيك آوازى ايله تو لغان ، قېرىمىش حالى لرىنى تصوير
ايتادرغان آق «إحرام» غە بوركانكىن و كونىكل لرىنى هر برأناىنت دين آق لagan
بو حاجى لر بىلە الله أوزفرشته لريغە خفر قىلىشى غە مستحق دور . إحرام ، سعى ،
طواف ، وقوف ، تاش آنماق ، قربان ليق ، تلىيە ، حجر أسودنى أوپك دىك
حج مناسكى نىك هر برى سى بىچوق حكمت وأسرار لر إيلە تولۇ دوركە بوقسقە
مقالە بىحق دە إيفاء مقصد ايتىش دين عاجز دور .

أولوغ علماء لريميز دين «صوفى الله يار رحمة الله» عبادات حقيده يازغان
«مسلك المتقين» آتلىكتايىدە «كتاب الحج» نى يازميغان ليق غە عندر و سبب
كورساتىمكك أوزرە توبن دە كى معنا دە برسوز سوز لايدور : الله تعالى أوزكىمى
إيلە کعبه مكرمه سىنى بىزنىك ياشا دىغمىز يىر يوزىنندە قويىدىش دور ، وەونىك
اوچون حج قىلماق بىك آسان بولا توروب حج قىلما سىدين توروب حج حقنە بىنەمە
يازماق غە أو يالامين اگر كعبه (فرضاً) آسمان (كوك) دە بولسەشا تو قويوب (نردىبان)

چىقىب حج قىلىپ أوندىن صونك كتاب الحج نى يازارايدىم» دىدور . نه معنالى سوز دور ، أوت او أماكن مقدسە دەكى فيض فتوحات ، روحانى لذت وحج دەكى أسرار نى بىلەك ولذتىنى بىلب توروب حج حقيده يازماق وأوقوماق أوچۇن البته فعلا حج قىلىق لازم دور . مسجد الحرام ومسجد الرسول عليه السلام غە إنسان اىاغ قويىق له مشرف بولور ايكن أوزىنى باشقە بر دنيا دەكورا دور ، پوتون فىكر ، قايغۇ وباشقە هىرى تأثرات دين آز اداولا راڭ كۈزىگە اختيار سىرياش وکو شكل غە يو مشاق ليق . وهىيت ارالاش لذت لركىلا دور ، آيات يىنات سرى ، « ومن دخله كان آمناً » حكمى تىجلى ئيتا دور ، مكة المكرمة هىرىلى يىريم ملىون حاجى لرنىك اجتماعى غە أورون بولادور ، بو وادى غير ذى زرع دە واقع بولغان شهر مساحەسى وباشقە إمكانياتى اعتبارىلە فن نقطە نظر نىن بوبۇ يوڭىك اجتماع نى سىيغىدورارغە وتأمين اتىغارغە كافى ئيماس دور ، حالبۇكە حج كۈنلىرىنىدە كى أوندە كى معمور ليق واقدىر بوبۇ يوڭىك بىركتەلە ئىنك نسبە خطر وحدادە سىزاوز وظيفە لرى غە تأخير سىز محدود كون وساعت لرده يېشى ، وآزكۇنلار اىچىدە كى او مدهش مناقله لر بصيرت وتفڪركۈزى ئايلە باقىلىرسە ، ابراهيم عليه السلام ئىنك « رب اجعل هذا البلد آمناً ... » دعا سى ئىك قىمتى ، تأثيرات معنو يە ئىنك إنسان لرنى اطاعت وانتظام غە اليش دە كى زور أھمىتى كۈز ئايلە كورولما دور ، ذاتا شىرىعت غرا حج پى غرامىنى « ولا رفت ولا فسوق ولا جدال » آيتى ئايلە غايت حىكم وسا غلام أساس لرغە قويىش دور ، نه أسرار ؟ نه حكمت ؟ حج قىلغاج .. حج فرض بولوب دە حج قلىغان كىشى اىستاسە يەودى وايستاسە نصارا أولسۇن دىيگەن حدىث ئىك عدالتى آشكار أولا دور .

ايمدى حج عبادتى ئىك تۈركىستان غە تىكۈزدىكى اجتماعى فايدە لر يە كىلىسا كى . أجنبي تارىخ شەhadتى چە معلوم دوركە : تۈركىستان جغرافى موقۇعى و تۈركىستان ليق ئىك مەمان پرور لىك لرى و تۈركىستان دە كى أوز زمانە سىيىدە كى قانون و ياسا .

لرنيك هركيم نيك ، رفاهيتي ، مال جان آبروي امنيتي نى تامين إتيا دورغان شكل ده بولوشى سايه سنه توركستان دنيانيك هر طرفدين أوزىگە كشى لرجلب ايتا ييميش دور ، شرق غرب أرا سنه کى تجاري وکولتور مبادله لرى غه توركستان نيك بو يوکت إحسانى يتميش دور وکوبروک ليك رولي نى أونيايمىشدور ، أوزوقتيله مونه مونداغ بو يوک موقع آلغان عزيز مملكتمن چين روس لراسيدلا سيدن صونك خارج إيله علاقه سينى كسيش وضعيف لا تيش سياست نى بربوي دين تعقىب اتىدى لر ، خصوصاً شرق توركستان بوغير إنسانى سياست نيك مدهش برشكل ده كى قربانى بولدى چين ليلونيك شرق توركستان غه حكم اتدىكلرى مدتيچه حكمت طرفندىن خارج غه سياح ياطبله يوللاماق قطعياً واقع بولمايمىشدور خارج إيله مبادله معلومات غه واسطه بولا دورغان گزىته ، جموعه ، راديو لرنى شرق توركستان أوزھياتىدە أول باشلاپ ۱۹۳۱ انقلابى دين صوڭكره ، كاشغىرده چقا باشلاغان « نىڭى حيات » گزىته دن باشلاپ كورمىشدور و انقلابىز غه قدر تأريخ ، جغرافىيەدىك علم لرده منوع وأونىك طرفدارلىرى ده جديد چلىك اتهامى إيله حبس وإعدام غه محکوم ايدى . شرق توركستان ده خارجي تجارت هوس دار لرى آز و محدود شخص لرايدى ، دينى علم عرفان غه هر زمان باى بولغان شرق توركستان دن دينى علم تحصىلى اوچون هندوستان مصر دىك يرلرغه سفر قيلوچى لرده بىك آزايىدى تجارت و دينى علم تحصىلى واسطه سيله خارج غه چقغان لرنيك ساي ميك كىشى دين كوب ايماس لېكىغە قناعت اتمكى مىكىن دور . چينلىر توركستان ليق ده كى كوچلوق ايمان حسى ايله حساب لاشماق غه مجبور لىقلرىيندن دينى أركان لرغه حریت و حرمت كورساتكىن بولوارايد يلر ، وبونىك أوچون هر زمان توركستان مسلمان لرى دين بو يوک بر توركيم يول ير اقليغى وقين ليق غه باقماسىن بىك كوب مملكت لرآشا حج قىلىق اوچون حجاز غه سفر قيلا لرايدى . اىك صونكى كونلارغه قدر صحيح برا حصائىيە غه اىگە بولغان شرق توركستان ده بالضبط نه قدر حاجى بارلقينى سوزلاش اغير بو اسىه هم ابتدائى حصائىيە أصول لريغە تيانغان حالدە يالغوز شرقى توركستان ده .

أزغنه سى ايکي يوز الليگ ميل حاجى بارليقى نى شىك سىز تخمىن قىلىق ده مىز توركستان حاجى لرى نىك خارج و داخل ده كى تتقلاقى تشكيلات و بىرپ غرام غە تابع بولما سدين أفراد نىك أوزكۈچ لريغە موقف لقىغە رغمما جانلىق و مستعد توركستان حاجى لرى أوز شخصى فعالىت لريغە تيانغان حال ده حجاز غە كلىش وقايتىش يول لرده مىكن قدر كوب مملكت لر و كشى لرنى زيارت اتىك غە اجتها د ايتالر ، و دنيا أوزگارىشى و تطوراتى نى مشاهىدە ايتا لر ، و توركستان نى خارج ده بقدار الامكان عكس اتىدىريش غە تريشالر ، بىن طرف دن بولرا واسطه سىلە توركستان نىك كوب صناعت و مال لرى خارج غە چىقار إيدى حاجى لر بولما غان تقدير ده خلقىمىز نىك نه درجه غە كلىشى نى تقدير ايتىش نى حرمتلو أو قوچى لريمىز نىك أوز لريغە قويامىز! و بو حاجى لرقايتقاج خارج ده كى مشاهاداتىنى و دنيا ده نه لر بار لقىنى وينگى اختراع و مدينت لرنى سوزلامكە خلق نى تنوير ايتور لرإيدى ، دېكك ألو ويوركە أوز فريضە لرينى ادا قىلغان نىك اوستىگە توركستان حاجى لرى طبىعى مىشل لرو خارج كولتور و معلومات لرينى كلتور وچى معلم لر و خلق نى او يغا توچى منور لر وجهاد داعى لرى صفت لرينى توشويوردى ، و بولار اىچىدىن أوز زمانە سىندە خليفە ، و پاد شاه حضور لريغە قبول قىلغان لرى هم آز ايماس دور مىلا كاشغرلى عبد القادر مفتى حاجم و قىليلە خليفة المسلمين سلطان عبد الحميد طرفىدىن قبول قىلينمىش إياغ سانگولاتىب ألو تور ماق بدعت دىب كرسى نىك اوستىگە چىق يوكونوب ألو تور غانى و تما كوتىقىدىم ايتىلسە — حرام دىب قبول قىلماغان حكايىھ سى معروف دور و سلطان ده بوكشى نىك ساده ليق و صراحتى دين غايت خوش لانمىش و بويوك هدىھ لر انعام إيلامىش دور ، شهيد ملت عبد القادر داملا حاجم نىك حج دين قايتقاچ نىڭى أصول ده مكتب لراچىشى و اوز تىلىز ده كتاب لريازىب عموم نى تنوير ايتىش غە باشلاغانى حج نىك تاتلىق ميوھ لرى دن دور وباش و كىلىيمىز و بويوك استادىمىز ثابت داملا حاجم حج سفريدە بىك كوب مملكت لروبك كوب زوركشى لرنى زيارت اتىش دور و قايتقاچ انقلابىزدە بوسفرييندە

الغان معلوماتي و مشاهده سى لايله بويوك خدمتلر قيلدى كونىست لرنىك قايسى سى بولسون حج دن قورقوشى ومنع قىلىشى نىك سبب لرى ده بو مقالە مىز دن براز كورونسە كرك وطنىمىز نىك بويوك قىسى بولغان ، غربى توركستان نىك موقعى واوندە كى جريان لى شرقى توركستان غە قاراغاندە باشقە راق بولغاچ حاجى لى دن وحج واسطە سىلە قوغە كەلگەن فايدە وانكشاف لرى البته نېچە حصە زورلىق شىبه سىزدور . دين نىك حامى واينگە سى بولغان الله ذوالجلال دين قيامت غە قدر بوقۇن دىن مىسلمانلىنى باراڭە توپلايدور غان حج عبادتى غە ، توركستان و باشقە تورك عرق و بلکە كونىست لربا سقىتى سى استىدە قالغان عموماً مىسلمان لىغە امكانيت توعدۇر ماقىنى واولرى خاضرلىق اغىر و محصور حال لىيدىن قورتولدور ماقىنى تىلايمىز فالله خير حافظا و هو أرحم الراحمين .

المناك خبر

قرداش آزر بایجان تورك لرى نىك سوگىلى يولباشچى سى وعلم و عرفان عالمى نىك بىر مرکز الغان بويوك أعضاسى مجاهد و علامە محمد أمين رسولزادە نىك انقارادە وفات بولغان خېرىنى قاينغولە قارشى الدوق — عائلە سى و آزر بایجان لى قىد اشلىمىز و مرحوم نىك جەداد أرقدا شلرى بولغان عموماً أسىر تورك لىدر لرىنى تۈزۈھى لىھىزنى يىلدورامىز واولر غە سلامتىك و صبر جىل و مرحوم غە جنت تىلايمىز .

خدا خواه لاسە كىلە جىك سان لىدە مرحوم نىك پارلاق حىات لرىندىن أوزو مەتە يازامىز .

تعلیم و تربیه

زمانیمیز رادیو و رادار زمانی ، تلویزون و اتوم و هیدور جن عصر یدور کوزلر نی
قاماشدیرا دورغان و عقل لرنی حیرت غه تاشلا یدورغان خارق العاده انکشاف
واختراع لرمه سی عصر یمزده یتیشکن علم و فن آدم لری غیر تلری سایه سیده
میدانغه کیلگن لیکی آشکار ادور علوم و فنون ده کالغه تینکن عالمار ، دوکتور لر ، مهندس لر
حکیملر پروفسور لر نیک هر بری تربیه و تعلیم برکتیه او درجه لرغه یتیشیمیشلر دور
ترجمه حال لری تأریخ نیک آق صحیفه لریغه یاز یلغان اولوغ ذات لر نیک تکاملیگه
ینه تعلیم و تربیه لری باعث اولیشدور .

اسلام عالمی نیک ترقیات نیک ایک یوقاری سیغه و شاهقه سیغه چیغان دور
لریده خارق العاده اثر و آبده لری و فن میدان لریده کی تورلوك صنایع نفیسه لر طب
وموسیقی علم لریده کی تألفاتلر تعلیم و تربیه نتیجه سی ایکن لکیغه انکار قیلنا
یدورغان حقیقت دور .

تربیه سایه سنه کالات غه یتیشکن ایرکک لریمیز بک کوب بوغان دیک تعلیم
نتیجه سنه زمانیه سیده برجی لیکنی آلغان خاتون و قیز لردہ عدد سیز دور تعلیم
و تربیه لی خاتون لراوی ایچیده توروب فایدہ لیق نسل لریتشدیریش و ملت نیک
دینی اجتماعی ، اقتصادی حیاتی نیک ایک باشلانغیچی نی ساغلام یولغه قویوشلری
بیله ملت نی آلغه کتکوز ادورغان کو چلوق عامل لر دور . تعلیم و تربیه لی خاتون
قیزلار دن بعضی سی نیک ترجمه حال لرینی ذکر قیلمق او لر دن دین ملت ، علم عرفان
غه یتیشکن خدمت لر بله صحیفه لریمیز نی زینت لامک ینه هم فایدہ لیق راق دور .
تربیه عنوانی تو بن ده کی بیت لرشاید تربیه ماهیتی نی صراحت ایله افاده ایثار .

امتنک رهنسی تربیه دور ملتنک پیشوائی تربیه دور

تربیتلە **کیچیر امور جهان** هراشیک ابتداسی تربیه دور

والدى نىك طبیعى اولاده نظر اعتناسى تربیه دور
 چونكە اولاد نعمت حق دور شکر حق نىك اداسى تربیه دور
 نىچە كىم برا دىپ بىتاز نىك درس حكىمت اداسى تربیه دور
 جاھلىك ده زو اللى اولاده شىووه نارواسى تربیه دور
 اوگرا تىز طفـلـه سؤاخلاقي غالباً مدعاسى تربیه دور
 تربىيت علم سز دىگـلـلـه مقبول كـهـ اـونـيـكـ مـقـتـضـاـسـىـ تـربـىـهـ دور
 موسى جان حاجم توركستانى مكـهـ المـكـرـمـهـ
 (دوامى بار)

اعلان

بىـءـ دـهـ «ـ تـورـكـسـتـانـ شـرـكـتـىـ »

وطند اشـلـرـمـيزـ نـىـكـ هـنـدـوـسـتـانـ بـلـهـ تـجـارـىـ عـلـاـقـهـ لـرـيـغـهـ آـسـانـ لـيـقـ
 توـغـدـوـرـوـشـ نـىـتـىـ بـىـلـهـ اـچـلـخـانـ «ـ تـورـكـسـتـانـ شـرـكـتـىـ »ـ هـرـبـ تـورـكـسـتـانـ لـيـقـ
 نـىـكـ أـوزـبـجـارـتـ خـانـهـ سـيـدـورـ،ـ بـوـشـرـكـتـ مـلـتـداـ شـلـنـىـكـ رـاحـتـىـ وـفـايـدـهـ سـيـنـىـ
 كـوـزـغـهـ الغـانـ حـالـدـهـ چـينـ قـلـبـىـ اـيـلـهـ اـيشـلـاـيـدـورـ.ـ تـورـلـوـتـجـارـىـ مـعـلـومـاتـ
 وـزـرـخـ ھـاـ اـسـتـاـ گـانـ ذـاتـ لـرـ بـوـشـرـكـتـ غـهـ عـلـاـقـهـ قـىـلـسـوـنـ لـرـ .ـ
 شـرـكـتـ نـىـكـ اـورـنـىـ ،ـ پـاتـكـامـتـشـنـ ۲ـ نـجـىـ قـاتـ اـبـرـاهـيمـ رـحـمـةـ اللهـ روـدـ،ـ بـهـنـدـىـ
 باـزـارـ بـىـءـ ۳ـ .ـ خـطـ اـدـرـيـسـ تـورـكـسـتـانـ كـمـپـنـىـ پـوـسـتـ بـكـسـ نـمـبـرـ ۳۰۵۹ـ بـىـءـ ۳ـ
 Turkistan Company p. o. Box No. 3059 Bombay 3 India

تلـىـگـرـامـ اـدـرـيـسـ «ـ تـورـكـسـتـانـ بـىـءـ »

عليـ جـانـ ثـابـتـ بـگـ محمدـ يـوسـفـ شـرـيفـ حاجـمـ اوـغـلـىـ آـخـونـبـاـيـ لـزـ

قوتا تقوق بيليك و مؤلفي يوسف خاص حاجب

(۲ بخني دوام)

(برجى وايكنجي عدد لرده مؤلف و تاریخ ، واورون ، و کتاب اسمی نيك معنی سی ، غایه لری و تیلى دن بحث اتمشدوک)

قوتا تقوق بيليك نيك نسخه لری ، بو کتاب أصلیده او يغور الفباىي بيله ياز يلشدور ، مؤلف نيك او زمانه سيده ويا اونكايقين بروقت ده ياز يلغان نسخه لرمونكا غيقه تا پيلما ميش دور ، بو كون ميدان ده باراوج نسخه نيك همه سی يوسف دين خيل كيin مختلف ير لرده کوچور ولگن بولغاچ بربريغه آز فرق ليك دور ، علم دنيا سيعه أول تونولغان ويانا (Viana) نسخه سی هجری ۸۴۳ تورت محروم (۱۵ حزيران ۱۴۳۹) هرات شهرى ده بو يوك تيمور نيك او غلى شاهرخ سلطنتى دور يده او يغور حرفلريله کوچورو لمشدور ، بو نسخه هجرى ۸۷۹ ده استانبولعنه كلتورومليش و اوندن مشهور مؤرخ و مساتشيق همر (Hesmar) ويانا سراي کتب خانه سيعه آلميش دور .

ايكنجي مصر نسخه سی عرب حرفيه دور قاهره ده او زوقي ده خدي يوكتبخانه سی (حاضرق دار الکتب المصرىه) ده تا پيلميش دور ، بو نسخه مصرغه قچان و کيم طرفندن كيلنگن ليكى و کوچور ولگن تارىخى حاضر غيقه مجھول دور ، اون اوچو بخني عصر ميلادي لرده كيلنگن ليكى علماء لر طرفندن تخمين ايتلەك ده دور ، مصر نسخه سی توركىه نيك قاهره ده کي بو يوك ايچى ليكى واسطه سی و تورك تىل قورومى نيك تشبيشى ايله فو توگرافى اليئيب علم دنيا سيعه نشر ايتلەميش دور .

اوچونجي فرغانه نسخه سی ، ينه عرب حرفيه دور ۱۹۱۴ ده نمنگان شهرى ده پروفسور احمد زکى وليدى طرفندن تا پيلب بعض علمى مجله لرده بو نسخه غه دائىر مقاله نشر إيتلەيکدن صونك اور تادين يوقالميش ايسه ده ۱۹۲۴ ده بخاراليق مشهور

فطرت افسدی طرفندن تکرار تاپیلیب تاشکنند ده او زمان نشر بولا دورغان «معارف» و «اوقو تغوجی»، مجموعه سنده ۱۹۲۵ ده فطرت او زون بر مقاله نشر اتمشدور، بو نسخه هم استانبو لغه کلتو رولوب تورک تیل قوروئی طرفندن یایین لامش دور.

قوتا تقوقیلیک حقيده بک کوپ اجنبی علماء لرنیک شایان شکر و تقدیر خدمت لری باردور او جسله دن ه. وامبری (Hermann Vambry) دورکه ۱۸۷۰ «اویغور مدنیتی وقوتا تقوقیلیک» اسملى کتابیده قوتا تقوقیلیک دین تو قوزیوزاون بش بیت تاللاپ آلان چه غه ترجمه قیلش و بوکتاب حقنده قیمتلى بر مقدمه یازیب غرب دنيا سیغه تونو تمیشدور. مو ندين یگرمی ییل کین روس بلیم لر آقادیمه سی نیک تشیی او زرینه ویلهلم رادلوف (Wilhelm Radloff 1870) ویانا نسخه سینی نشر اتمش دور. ۱۹۰۰ آقادیمه نیک قبول اتیدیکی شکل ده قوتا تقوقیلیک نیک کاملا آلان چه ترجمه سینی ينه رادلوف چقار میشدور اویغور مدنیتی، وکتاب نیک اهمیتی حقنده کوپ قیمتیک بر مقدّمه علاوه قیلش واونده اویغور خاقان لری نیک فرمان نسخه لری کبک تأریخی شیء لدن غایت نادر بهال شیء لر درج اتمش دور وقوتا تقوقیلیک نیک نیگی تورکچه حرفا لریغه چورروب یازیش خدمتی نی ایسه ه. وامبری باشقار میشدور. اورخون یازولرینی اوقوغان دانمارکی و. تومسن (Wilhelm Thomsen) ۱۹۰۱ ده رادلوف نیک اویغور حرفيین او قوشده بعضی یانسکلیش لری بارلقینی کورساتیب (K. SZ) مجموعه سنده بر مقاله یازمیشدور، رادلوف ينه برنچه ییل تتبع اتکن دین کین تو مسون نیک فکر لری غه قناعت کلتو روب خطاب سیغه اعتراف اتمشدور.

علم و عرفان و مدنیت آدم لری نظریه عالمی براهمیت و تقدیرگه ایگه بولغان «بومهم اثر قوتا تقوقیلیک» حقنده کی بخمنز نی موندہ بتیر بیش آلدیندن بو مقاله میز غه منبع بولغان اثرلروا اولرینک یازوچی لریغه بولغان منت دار لقیمزنى إطهار ایتامیز واواش لر:

- (١) دكتور رشید رحمى آرات نىك « قوتاتقو ييليك » متنى آلدىغە قويغان
صحيفە لىك قىمتلى مقدمەسى دور .
- (٢) ويانا نسخەسى آلدىغە دكتور ا. ن دىلىن طرفىدن قويولغان ١٤٤ صحيفە
لى بر مقدمە دور .

(٣) دكتور رضا نور عمومى تارىخى نىك ٢ جىلدىدە اوينور مدېنت لرى دن
بحث آيتارايىكن اوسيرا دە قوتاتقو ييليك مەدىغە باخشىلاغان او تۈز صحيفە سيدور
قوتاتقو ييليك نى دىنيا غە تو نو تو ش وعموم لاشتۇر وش يولارىدە خدمت
اتىكىن عالم لرنى تۈركىستان نامىدىن تقدىر ايتىش واوزومىز اراسىدە هم عموم لاشىنى
غە اىگە بولادورغان بىرکون گە اىگە بولوش نى جان دىن تىلاپ صونكىق كونلارىمىز
دە او نو تو لغان بىك كۆپ اناتىل لرىمىز، عنعنە لرىمىز أدبىيات لرىمىزنى بىزاوچۇن ساقلا
غان بولخىزىنە اثرنى يازىپ قالدورغان بويوك دولت چى وتارىخ چى وأدبىيات
چى بابا مىز يوسف نىك پاڭك روھىغە دعا وفاتىخە او قويمىز . ونۇر لاناھىز صونكىق
م . ا . اسلامى

إذا ذهب الفقر إلى بلد يقول له الكفر خذنى معك (صحابى جليل أبوذر غفارى
رضى الله عنه) . يعني فقير لىك بىرملەكت غە بارمۇق غە يوزلانسى كافرلارىقى دين
سىزلىق منى هم او زونك ايله اليك كت ديدور .

حرمتلو او قوچى لرىمىز وپۇتون ملتداشلىرىمىز ومسىلەن قىداشلىرىمىز نىك ١٣٧٤
قربان بايرام لرىنى قوتلايمىز ويقين كىلە جىكە او زسوگىلى وطىئەمىز دە عزيز وطنى
اشلەرلە بايرام لرقارشى آلمق فرصتى نى الله دىن تىلايمىز .
إدارە

اوپیات بولومی

ساووق سوزدن بولور ایمان قراشکفو
ضرر دن او زگه يوقتور نفعی بارمو ؟
همه جای ده تیلشکنی ساقلا زنهر
کیشی تیل نیک یمانیدن بولور خوار.
یمان تیل گاه سارغا يتور بوزونکنی
توبن باشنکنی تلمور تورکوزونکنی
یمان تیل شوم لیق گه جان غه اورغای
گهی جان دن أو توب إیمانغه اورغای
تیلگنی خوش چراينکنی یيليق قیل
یمان دین قاج یمان دن قاج یمان دن
کشی سنهچیق سوزایتسه سن چیق اندن
صوفی الله يار

(ثبات العاجزین)

قوتول تورکستان

وطن ده قان يوتار عزیز قرداشلر
کمنیست قولیده خوار زاربا شلر
رحم ایلا گیل ای تانکریم توکولور یاشلر
چagan بولور یا آلهی آزاد تورکستان
بله لریتیم قالدی دین لی لر حقیر
عزیز لر خوار أولدی کته لراسیر
ای بیر بار خدامیم هر شی، گه قادر
رحم ایلا گیل قوتولدور مظلوم تورکستان
ملکت اورالدی تیمور پرده له
حریت لراورولدی اورغاق بولقه له
قاپاتیلدی کوز اغیز قولاق لربویله
بر الله غه کوز تیکار اهل تورکستان
قاپاتیلدی کوز اغیز قولاق لربویله
قوت بر گیل هر ایکی سیغه او زونک یا هادی
صوت، آزاد تورکستان ملت نیکدادی
«عبدالله» نیک دعا می قور تول تورکستان
دوست بر شاد اولسون دشمنلر زاری

حاجی عبد الله خان مخدوم محمودی کاشغری طائف حجاز

وطن أحوالى

وطن نىك شوقىدە بولدى يورك باغريم كويوب بريان
 اگر كىلسە وطن يادىم سكتار عقليم كوزوم گريان
 كيليدور بعض يورتىد اشگە وطندن كوب سلام خطلار
 سلام بى عددن صونك وطن احوالىنى يازغان
 تولاروس اهلىدىن بولىش اىلى آلتاي يىلە چوچك
 تولاچىن اهلىله تولىش ختن كاشغر كوچار طورفان
 كسىلىش اول وطن لرده گنه سىز بى عدد باشد
 قامالغاندىن تولوب تاشمىش شهر لرده تمام زىدان
 توگاب كتمىش تمام ياشلر قىزىل لرگە بولوب عسکر
 ظلم استىدە أولگە مىش عزيز لرهم قرى انسان
 تمام كارخانە غە خدمتچى بولىش كوب خاتون قىزىلر
 گودك لريغلا شىب قالمىش تلاده باقىشىب هريان
 تمام كلىخورگە اوتكىن مىش ھە يىلەن يىلاڭ
 قىزىل لرقولىغە اوتمىش تمامى چونك كىچىك حيوان
 اوپون خانە أوچون سالمىش بويوك عالي عمارت لر
 قاپالمىش مسجد وجامع قىلىنمش مدرسه ويران
 ھە سرمایه لر بولىش سىند سىز برقوروق كاغذ
 ايکى مىك دولارە چىقمىش بازار لرده كىچىك برنان
 سبب يىز پارچە لاندوق بوفلاكت باشىمىز كىلىدى
 دىيان تاجىك بلان قىرغىز قزاق ھە كىشىرى انجان (۱)

(۱) شرق وغربى توركستان لىق .

وطن فی أجر اتشیقه بیک ضرور نچه سبب باردور
 همه میزاتفاق أولماق بولوب برتن ایله برجان
 برابر لیک ایله اخلاص ینه بولیک ایله إیشلاش
 نظام بولان سیاست هم أو قوماً فن بیله عرفان
 احمد توخته حاجم او جاتی ختن لی طائف حجاز
 ۱۳۷۴ شوال

وطن یادیده

کیچه کوندوز فکریم یادیم تورکستان کو ئىلەم کوزوم ساغىنور عزیز تورکستان
 سخن لردە بلىل لرغان يغلاسە مین ھمیشه آه اوروپ دین تورکستان
 يور تو میز باش دین آیاغ جنت پارچە سى تاغلرى ، سولرى التون تورکستان
 اجنبى چین روسىلە هيچ لايق إيماس تورك بشىكى او عزیز دینى تورکستان
 هرقانڭ كەنۇ كېچە نېك باردورىي روغنى بىس يىتار ، ايمدى بول آزاد توكستان
 کو ئىلەم کوزرم ياشلىلە بىت لويماز امين
 قدر نېك سىنگ كۆب او تولدى جنت تورکستان

سىنيك مخلص قىزلانىكدىن قاسم بگئى قزى

فەكرى یادى نجاتىك عزیز تورکستان

قاسم جان حاجم قزى — راولپنڈى — پاكسستان

١٩٥٥ / ٤ / ٢٣.

طور فان نقشه سى

کوز لريم آچيلغان طور فانيم سنه
ايك اول پارلاغان چولفانيم سنه
تىز چوكدوم باش بوكتوم بو توپاغنكده
سو يلاسام توگاماس عرفانيم سنه
شو قاراخوجهنى بىك او زون او يلاپ
تاپيلور مو ايكن تو قغانيم سنه
سكونت ايچىدە ئوياق وبوياق
قوروبدور اواسكى عمانيم سنه

تحى ده اوچوق دور « او يغور » (۲) نىك كوزى

اوچىكدى قانچە غم قانچە لىك سىزى (۳)

ايتسام مين هيچيچ ايكن تو پانيم سنه
او تىشىدە گل اي دىنلەتكۈن سىن ييان (۴)
كوتوبمو الور مو جانانيم سنه
(۱۹۴۹) توركستان دن لانجوغە كىتىپ بارغان ده او ز شهرى طور فان دن كىچارگن
سو يلا گان قصىدە سندىن برقسى دور) مقبول چوبان

(۱) مطلو : بختيار (۲) او يغور توركستان نىك خلق شاعر لريندن دور ،
طور فان ليق بو عزيز شاعر يىز ۱۹۳۳ نجى يلىنده أورومچى ده جادو ده توغرالىب
شەھيد اي تىلىميش وپتون اثرلىرى أوت غە ياقىلىمشىدۇر . (۳) سىزى آغريق الم
دىكىك دور . (۴) غازى وبو يوک مجاهدىمىز محمود محىطى مرحوم نى اراده
قىلا دور . (۵) ييان : بىابان دىكىدور .

هم ، قراهم يوروق بوير يوزىگە
پوتون يورت باقغاندە كوك كېنىڭىگە
بر زمان اويناديم كىك قوچاقنىكىدە
لەد لە كەفلە سەنەك تاغنىكەدە
أوتدوم مىن بوسفر يانىكىنى بولاب
تورماق نە مطلو (۱) دور بويردە يابلاپ
كۆسام نە كوراردىم مىن باش دن آياق
منزللەر بىرلاق اوستا زەك لە قورغاق

تحى ده اوچوق دور « او يغور » (۲) نىك كوزى
كومولماى قالدىمو « محمود » نىك ايزى (۴)
اي كوزل پاي تخت اي اسکى طور فان
سەنە حركور گالى بولورمو ؟ قچان ؟
(۱۹۴۹) توركستان دن لانجوغە كىتىپ بارغان ده او ز شهرى طور فان دن كىچارگن

آتا لرسوزى

أى أوغول آلد ينكعه كلگن نى يىمه
أى أوغول آغز ينكعه كلگن نى ديمه

موشوکعه اوپون بولميش سچقانعه قىين
موزدن أوتسانك ايلگرى أوت سوغە كيرسانك كىين

دىنا نىك تىج لقىدىن سىكانيمه قايدە
بولسەه أوروشچى أويدە خاتون و كىلىن

بنگى نى دىمە بلام — بوقە نى دىمە كلام
سور مىغان غەقىلە جواب، أوچراماغانعه قىلە سلام

التون بولسەه بوساي دە بىونو ماسانك نە قايدە ؟
حلوا بولسەه هندوستان دە يىگالى أغىزىن قايدە ؟
جيغىب ونظم قالىغە سالىب يوللاuguچى أەمد توختە حاجىم أوچاتى خىتنلى
طائف — حجاز

قىسىقە حكايە لر

ىنىڭى ليك : هېرىئىنگى لىق قورقو ياخالفت ايلە قارشى لانىشى بىر عادت حالىغە
كىلىشىدور، روسياغە السكتىركىت كلگن دە روللىرىشىطان بىجىم صورت دە كۈزىغە
كوروندى، آخر زمان بولدى دىب كلىيىسى لرغە يېغىلىپ تو بە أو قوشوب بىركوب
لراوز لرىنى تىرىيىك كومدور مېشلىر .

(۲) أوتومبیل يىنگى چقغان كونلرده اميريكانىك دىترويت شهرىندە إنسان حياتى
أوچون خطر بولغان بواو تو مبیل دېنگى نىمەنى يوقالش لازم دىب اچىلغان
برجىلىش دە « برى سى سوزالىپ ھە ئى أفنديلىر ، يوق غە فىكر صرف آماشىكلا
حياتى نىك قدرىنى بىلما گان بىنچە احق لراو تو مبیل حادىھ لرىدە أولكچ او تو مبیل
دىنگى بلا أوزىدەن أوزى يوق بولادور دېنگى دە ، هاىھاى نە گوزل فىكر راست
راست دېشىب مجلس أهلى تارالغان لربو كون دىترويت شهرى بوتون دنياغە او تو مبیل
يەتشدير ادورغان بويوك مرکز لردن برى سيدور^(۲) پوتون دنيادە منتظم شكل دە
او تو مبیل حادىھ سىدەھرىيل بىر ملىون إنسان أولا دورموشكە برابر أو تو مبیل مېنىش
دین قورقغان كشى دنيا دە قالماغان حساب دە دور، طيارە حادىھ سى او تو مبیل حادىھ
سېغە نسبتاً تورت دە بريابىل كە بوندن آز بولغا نى حال دە طيارە غە منشىگە قورقا
دورغان لر نىك تىخى كوپلىكى نىك سرىنى طيارە نىك او تو مبیل غە قاراغاندە نىكى
لەقىدىن ايزداش لازم دور .

امريكا دين روسييا غە موندن ايكى يوز نىچە يىللار أوّل بىرنىكى (كارتوشكە
بطاطس) كەڭچىچ روسلر شىطان آلمەسى .. اىسم بىرېپ نفترت قىلغانلار تارىخى جىفارافىه
دىك فايدەلى علم لرنى توركستان و باشقە إسلام مملكت لرى گە كرىيتمەك حركتى
باشلانغاندە « جىديدچىلىك » غوغاسى اىلە قوپغان قىامت لرهە مىزىغە معلوم دور
بو يوک شاعر عبد الله طوقاي علم عرفان غە تىسى بىرېپ بىرنىكى (سيو) دين عبرت
الىب صېرىلى بول دىب ا خطاب ايتارا كە أوزمان حالىنى شو تارىخى شعرى يىلان
جانلاندۇرادر .

أى بىرنىكى بىزگە كىيلەننەك سن يراق أمريكا دەن معرفت سن بىزگە كىيلەننەك موندە
راق ياور و پادن .

(۱) بونى قاضى عبد الرشید ابراهيم « انصاف ترازوسى و جدان محكەمىسى » ناملى
كتايىدە روسلر نىك أوزى نشر يات لرىندە نقلـاـ درج ايتادر . (۲) تايىز

أى برنگى سن كوروند ينك أولى كورنيشكه چت
شاولادى كورگىچ سنى بارلىق موجىك أول دىب جديد (١)
أى برنگى ايمدى شادلان كىچدى باش دين أول چاغنك
سین يېنىڭگوب ايتدىك مىكىن ؟ ايمدى موجىك نىك قور ساقىن
سین كىكر تسانشك أول حاضر «الحمد لله» دىب قويما
كوب شىرك دى بويىشنى بىرىدى «مولا» دىب قويما
سین الىب أورننك صبرلى بوبىر نىگىدىن «علم ١»
آزغۇنه نورلاندورا باشلا موجىك لۇنىك مىين (٢)
بۇ يۈك شاعر مرحوم عبد الله توقاي (مجموعه آثار ندن)

(١) موجىك، كويىل وجاھل معنا سندە روسچە كىلە دور، شاولالامق غوغما
قىلق (٢) مىه سىنى

اُخْبَارُ الْوَمَى

۱۹۵۲ ده کی إحصائيه غه کوره دنيا ده کي مسلمان لرنيك عددی ۴۱۲ مليون
کانوليک ۳۳۹ مليون بروتسانت (مسیحی لری) ۱۳۶ مليون اور تودوكس لر ۱۲۸ مليون
مليون کونفوشيوس لر ۳۰۰ مليون بودی لر ۱۵۰ مليون هندوس لر ۲۳۰ مليون
يهود ۱۲ مليون دولر .

دنيا ده حروف هجاء ، همه لغت لرنيك الفباي ترتیب ونطاق ده تقریباً بربیگه
او خشاسه هم سای لری اعتباریله کوب فرق لیک دور ، معلوم دورکه عربچه ده
حروف هجاء ۲۸ دور . ینگی تورکچه ده ۲۹ . انگلیز والمان لرد ۲۶ فرانسوز
لرده ۲۵ اسپان لرده ۲۷ إیطالیا لاتین عبری الفبالری ۲۲ روسچه ده ۳۲ یونان لرده
دور ۲۴ . ع ۸۴۵ موجود تیل لر . پاریس سیانس اقادیمه سی نیک تدقیقی غه
کوره پوتون دنیاده موجود تیل لرنيك عددی ۳۷۹۵ الته دور ، زمان لربو ینچه
یوقالمیش تیل لر ۳۹۶۴ دور يالغوز ياور و پاده بوگون بريوز یگرمی تیل
سوزلانمکده دور .

قايسی تیل داهاتیل غه الماق غه آسان ؟ بوجد دقيق برفيولوجی (علم لسان)
تدقيق غه کوره ، عادي صورت ده (نورمال) برفرانسيز دقیقه ده ۳۵۰ بريما پون
۳۱۰ برالمان ۲۵۰ برانگلیز ۲۲۰ هجاء تلفظ ایتا بیلیرمیش ، حالبوکه فولنیز یالی
برآدم بر دقیقه ده الیگه هجاء تلفظ اتمگه دن عاجز ایمیش ص . خ . ع ۱۱۹
بر طرف دن قوتولوش وایکبخی طرف غه تو تولوش : دینا حالیغه بر نظر .

ملت لرنيك اون بش سیل نیک بوطريفیده کي سیاسي حال لریغه باقیلسه تمام بربیگه
ضد حال لرکورولمکده دور ، کونیست بولماغان دولتلر آستنده محکوم بولغان ملتار
دن يوز لرچه مليون تلری بری آرقه سندن بری اوژ حریت واستقلال لری غه ایریشکن

لری حالدة بز طرفدن کمو نیستلر آزاد ملتلرنی ببری نی یو تقاض ایکنچی سی نی تیرناتی
استیغه آلمقدہ و قل قیلەق مباشر یاخود غیر مباشر حکم واستعمار لری التیغه آلمقدہ
دورلر ایکنچی دنیا مخاز بے سیدن صونک خاضر غیچە ساویت و کمو نیست چین لیلر
٧٤٠ ملیون ٢١٦ میلک کشی نی اسارت لری التیغه الدیلر، حابوکه دیمقر اطی دولتلر
بومدت ایچنده ٦٩٢ ملیون ٩٦٩ میلک جانعه استقلال یاخو دختاریت لرینی بردیلر.
کمو نیستلر کوچ و تهدید استعمال اتمک یولیله یا یوشورون تشکیلات و فتنه
لرینی باشقه مملکت لرغه سو قاق طریقه سیله چقارغان تیج سز لیق، قان تو کولوش
اضطراب لر دین فایده لانا راق ١٢ ملیون و ٣٠٠ میلک کیلو متر ساحنه اوز اراضی
سیغه قوشتلر یاخود بو مساحه ده اول حربو لغان ملتلر غه عسکری، سیاسی
واقتصادی نفوذ لرینی جبراً اورنا شتیر دیلر ساویت حکومتی صونکق اوون بش بیل
ایچیده لتوانیا، لاتفیا استونیا، تانو تافا، کوریل آداسی و سا خالین جزیره لرینی
وبولندا، فنلاندا، رومانیا، تشكو سلوفاکیا و شرقی بروسیا لرینیک بار جزء لرینی
تار تیب الدی و بو اوز لریگه قوشوب آلغان جزء لرینیک نفو سی ٢٤ ملیون ٦٤٨ میلک
انسانلر دور.

ساویت لرینیک مال و قورال فتنه و حیله تشکیلات لری غه تایانغان قوزغا لان
وعصیان لر سایه سیده کمو نیستلر روسیا نیک قویر و قلری بو لغان تو بندہ کی دولت
لرینیک حکمی باشیغه کیلدیلر. اود ولتلر، البانیا، بلغاریا، تشكو سلوفاکیا، شرقی
المانیا ما جار، بولندا، رومانیا و تشقق منغول لر دور و بخو عی نفو سی ٩١ ملیون
٦٤٨ میلک دور. و بومدت ایچیده ساویت روسیا امداد لریله چین کمو نیستلری چین نی
باسیب الدیلر بو نیک ایله الی بوز ملیون إنسان کمو نیستلیق تأثیری التیغه کیردیلر، شرقی
تورکستان، تبت (بودی) شمالی کوریا لرنی فتح ایتدیلر، فن و تخنیک و باشقه مساعدة
یو لریله کمو نیستلر تیشدیرگن اوز قویر و قلرینی شمالی فتنام ده کی قوز غالان فتنه لریده.
ایش باشیغه کلتو رو ب الدیلر و بو نیک ایله ٢٤ ملیون نفوس کمو نیست نفو ذی
التنده قالدی

کونیستر تورلو حیله بوللریله ملت لرینی خریت لرینی خو اتمکده ایکن
دەقراطی دولتلر استیلا لری ده بولغان ٦٤٠، ٢٩٤، ١٥ کيلو مربع مساحە دەکى
ملکت لرگە ياتما ميله آزادلیق بردی لرويا مختاریت لرینی كوج لاندور ديلر ويالا
أقل أوزمىصیر لری نی أوزلری يىلگو لاش حقوقىنى إعلان اتىدىلر ، مونه بومساحە
ايچندە جبش ، سورىا لىبان ، فيلىپن ، اردن ، هندوستان ، باكستان ، بورما ، سيلان
جنوبى كوريا ، فيتنام ، كمبوديا ، اندونيسيا ، ليبيا ، ارتريا ، صومال نىجريا ،
بورتوريكو ، سودان ، ساحل الذهب ملکت لری داخلدور .

وبىملکتلر دن استیلا لرینی چككىن دولتلر ئىسە ، إيطاليا ، فرنسا ، برلاشىك
أمريكا جەھورىتى انگلترە وياپونيا لىدور .

صوشكى يىللر ده اوز استقلال لریني قولغە كلنورگن ملتلىرى نىك مثل لری دين
بركۈسى باندونىڭ كونفرانسى ده سوزسوزلا ديلر واستعمازىن ئىكەنلىكىن دەنگى
قاير ونيمه بولسە بولسون تفتر بىلدۈردىلر ص . ع ١٤٤ .

چشيد خېر لر . اىك كېچىك بىانا ، كوستاريكا شەرىدە بويىر تولىيون شفاخانە
سىپىدە فيلشىيا آتلىق أون ياش ده بىآنا — بىبلە توغمىش دور بىلەسى ٥ رەطل أون
أوقىھ بولوب صحى يىخشى دور ، وبو آنا دنیادە اىك كېچىك أنا اعتبار قىلىمقدە دور
ذ . م . ع ١٠٣٦ .

آلتهزك بىلە . يوغۇسلافيا تو دور وفو قىشلاقىندا بىرخاتون آلتەزك بىلە تو غىمىدور
ايکىسى أوغۇل بولوب توغۇلغان ھمان أولىيىش و تورتى قىز بولوب ٧٢ ساعىتدىن كىين
ھەمەسى برابر أولىشلەر دور . بو واقعە تارىخى دفعە لىك آلمق ده دور ،
موندىن أول كىندا دە بش زكى قىز توغۇلغۇ دە دنیاغە داستان بولماشىدى بولش
قىزدىن بىرىسى أون آلتە ياشقە كىرىپ أولىيىش تورتى حاضر غچە حىات دور
ج : ع ٤٨٩ ، أمريكا دە تما كىو استعمالى يوز ده بش حصە آزلامىش ١٩٥٣ بىخى يىل
يالغۇز أمريكا ده ٣١٢٠ مiliون دوللارغا سا تىلغان تما كىو ١٩٥٤ ده ٢٩٥٨ مiliون غە

توشى دىيە شرکت لرىيانت برمكى ده دور لرىيەن يالغۇز بىر أمريكا ده بىر يۈز
البىش اىكى ملىون دوللار لىق تماكى ساتىلماغانى — تماكى سىر طان خستە لىكى
نىك سېلب لىيدن بىرى سى دىيگەن طې شەhadت لىدن إله رى كىلىشىدۇر — ضرر
لىك بىرنىسە نىك حرام بولوشىنى سوزلاڭ ئىسلام نىك دنياسىدە تماكى چكش نە^١
قدىر آزلادى خېرىز يوقتۇر، خصوصاً مهاجر بولغان بىز توركىستانىق لىدە بوخىر
دىن صونك تماكى چكش ئەن شاء الله يارىم يارىم آزلامىش دور دىيگەن اميدىدە مىز.
و كىلە جىك سان لرىيەن دە تماكى نىك نە زمان و نە يىدىن حىقىغان لقىنى و بۇ نىك صحى
واقتصادى ضرر لرىينى و دينى قى علماء لرىنىك فىكى و رأى لرىينى تفصىلىل صورت دە
يازماق استايىمىز .

صوڭقى آيلر دە قومشۇ (ھەمبىايدە) مىز پاكسستان ئىلە افغانستان ارا سىندە هەبر
مسلمان و دوست لرنى قايغۇغە تاشلاغان سوء تفاهەن نى يوق ايتىپ ارا لرىينى يخشى
لاشتوروش اوچۇن جىلاللىتو ملک سعوودى مىشىل ئامير مساعدو مصر باشباقاتنى مىشىل
دولت وزىرى أنور السادات لر بويوك بىر اجتىداد صرف اتىكىدە دور لر ، بوكۇن
غە چە قاطع بىرنتىجه قولده اتماكان بى مساعى حىميدە غە موفقىت تىلايمىز .

بويىل مصر حاجى لرى نىك سايد ٣٢٠٠٠ غە يىتمكى بىلە او تكىن يىسل غە
قاراغاندە أون مىك لاغان عدد ار تماقىدە دور مصر حكومتى نىك بويوك اعتمان
و تىھىلات لرىيغە مظھر بولغان بوججاج كرام نىك فريضە لرىينى سلاملىك ئىلە ادا
ايتىپ أوز وطن لرىيغە عافىت ئىلە قايتىشى نى وحج مببور لرىينى تىلايمىز .

اجتماعيا تىيمىز دن

يو لباشچىمىز ئامىن محمد ئامىن حضرتىم بوغرانىك صونىكقى آيلر دە صحىت سىزلىك
خېرىدەن متأثر و شفاسىغە دعا چى ايدوتك — صحىت لرىي يخشى لانىب استانبولىدە كى
إقامىتى نى انقرە غە كوچورگان خوش خېرى سوپۇنو شىلر لە آلدوق . تېرىك

لریمیز نی سوْنُق ایله برابر دامنی عافیت ، وکامل موافقیت لر دعا ایتمایز .

لیدر لریمیز دن عیسی بیگك التکین ، مشهور مجاهد لردن سعید بگ شامل يله استانبولی ده کی ملی مرکزل طرفندن باندونگ قورو لاتایغه مشاهد صفتی ایله حاضر بولمق اوچون سایلانیب يولغه چقغان خبرینی وکالت و گزیته لر اوز و قتیله نشر امشتیلر ، عیسی بگ و سکر تیری پولاد افندی قادری لرویزه مشکلا تله پاکستاندن او تالمیگن خبرینی تأثر له اشکلا دوق ، محاکوم لیقدن قور تولوش حرکت لری نیک توللى اغیر لیق لرینی تاتیغان اندونسیا و باشقە شرق مملکت لری نیک رسیمات غە بولیب شرق تورکستان لیق قردا شلری و عیسی بگ نی وکیل قیلپ يوللاغان مثل لرده تمثیل ایتلکن الیکھ ملیون لیق قردا شلری نیک درد و شعور لری بالان خسابلاشما سلیق لری تأسف لیدور . سعید بگ شامل نیک مؤتمر ده يارار لیق کورساتکن فعالیت لری ، حضریم و عیسی بگ لرغە مؤتمر سکر تیر لیق دین کلگن ایجاحی جواب (که نشر اتیدوک) و عیسی بگ نیک پاکستان ده کی موافقیت ل زیارتلى بالذات مؤتمر غە بارا لماغان لیقدن تویدیقیمیز الم لرنی ینیگیل لامکدە دور بوحالثار کیله جک مرحله لریمیز اوچون بلکه برگوزل درس ده بولور .

معتبر وطنى اشلر یم زدن توردى حاجم (کریه) سوریا ، لبنان و ترکیه لرده سیاحتى نی تمام لاغچ مصحر غە تشریف بویور دیلر إداره میزنى و وطندا شلرنى و موندە کی دینى علمى و قى اثر لرنی زیارت اتیب مھر نیک سکەنە و نیگى ثقاافت و تقدمىل گوزل بر معلوماتالیب ۲۰ یونیو ده طیاره ایله قايتى حجاج غە وأهلی غە سسلامت قاووشقان خوش خبریني الدوق ، توردى حاجم انقلاب دين اول كوب دفعه لر خارج غە سفر قیلغان منور ، ملی مسئله لرغە علاقە لى مجتمع اوچون فایده لى معتبر کشى لریمیز دن دور ، مونداغ ذات وأمثالی نیک سیاحتى ملتیمیز نی تنویر ایتا درغان عامل لردن بولغاچ هردایم مطلوب دور .

طفکیو : ياپونیا ده ياشا غوچى قردا شیمیز توختە حاجم تردى باى زاده —

ئوت دن تاش الیش عملیه سی قیلنمش دور و بو عملیه کامیاب اولد یغندن او زوندن شکایت ایتدیک خسته لکنندن سلامت لانمیش دور بومنا سبته تبریک لریمیز نی سو نامیز . معلوم دور که توخته حاجم استقلال مجادله میز و نیگی مکتب و اصلاحات لر دوریده فعالیت لی خدمت کورساتکن منور لریمیز دیندور .

حجاجاز یولنده : منور گنجیمیز و آتاقلی شاعر میز ستار افندی استانبولدن حجاجاز

یولیده قاهره ده توختاب إداره میزی و وطندا شلنی زیارت اتمک ده دور . سابق التای نشریاتی نیک « ایریک « گزینه سی محرر لریندن بولغان ستار افندی مسنهج بريا زوچی و بارز شاعر لریمیز دن دور شاعر لیق ده کی شهرتی مقبول چوبان دور . ۱۹۴۹ نجی هجرت قیلخاچ امریکاغه باریب تحصیل کورروب قایتدی ، بوقتیم تاریخی بر قصیده سلیمانی تقدیم ایتدی و مجموعه میزارقلی فکر وأدبیاتی ملت نظریغه سو نوب تورمک وعده سین بردی شکر لریمیز له برابر عزیز مهمان نیمیز غه خیر لیکت سفر لر تیلا میز .

ایشانچلی خبرگه کوره مکه مکرمه ده شریف حاجم اخو نبای جناباری نیک قیزی ، دکتور مقصود افندی تاریم غه نشان لانمیشدور ، شریف حاجم مشهور و معروف دور تعریف غه حاجت یوقتور ، مقصود افندی ختن ده یخشی بر عائله غه منسوب بولوب تورکیه ده طبی یونویرستی نی بویوک کامیاب لیق ایله بتیرگن و حجاجاز ده حکومت وظیفه لریده اورون آلغان مسنهجیم ، سوگیلی بر گنجیمیز دور . قورولاق اوزرینده کی بو عائله نیک خیر ایله تمام لانیشی نی تیلا ب هرایک طرف نیک اوروغ تو قغان و دوست لریغه تبریک لریمیز نی سو نامیز .

دریاض ده ساکن وطندا اشلمیز دن حاجی عبد الاحد حامد مهیر غه زیارت اوچون کیلدی . اول ده از هر ده تحصیل کورروب وطنی غه قایتب دینی و اجتماعی خدمت لرده اورون آلغان بو برا ادریمیز غه مرحبا دیمک ده میز .

قاچقولی خبر لر : مشهور حسین بای حاجم مویی بای نیک رفیقه سی نور ایمان

خانیم نیک و فاتی مناسبتیله صوئـکـرـاقـ بوـلسـه دـهـ بـوـتوـنـ عـائـلـهـ اـفـارـادـلـرـینـهـ تعـزـیـهـ لـرـیـمـیـزـ نـیـ

بـیـلـدـورـوبـ سـلاـمـتـلـیـکـ وـصـبـرـ جـمـیـلـ وـمـرـحـوـمـ غـهـ مـغـفـرـتـ وـجـنـتـ دـعـاـقـیـلـامـیـزـ .ـأـوـلـادـ

لـرـیـنـیـ اوـقـوـمـقـ اوـچـونـ المـانـیـاـ غـهـ سـفـرـ قـیـلـیـبـ صـوـنـکـیـ بـیـلـلـرـ دـهـ اـسـتـانـبـولـ دـهـ اـوـرـونـ

لـاـشـقـانـ بـوـخـانـیـمـ کـوـپـ مـلـکـتـ کـیـیـزـگـنـ ،ـمـجـتـمـعـ غـهـ فـایـدـهـ لـیـ ،ـکـوـپـ اـیـلـرـ دـهـ تـاـپـیـلـماـ

یـدـورـ غـانـ غـیـرـتـ وـنـشـاطـ اـیـگـهـ سـیـ یـوـقـسـوـلـ وـمـخـتـاجـ لـرـغـهـ یـارـدـمـ چـیـ إـدـارـهـ لـیـکـ

وـطـنـیـ وـمـلـتـ نـیـکـ مـظـلـومـیـتـ لـرـیدـنـ کـوـپـ درـدـلـانـوـچـیـ کـرـکـ لـیـ بـرـعـنـصـرـ اـیـدـیـ وـفـاتـیـ

حـقـیـقـةـ بـوـیـوـکـ ضـایـعـهـ دـورـ .ـ

طـاعـفـ حـجـازـ دـهـ یـاشـاغـ چـیـ مـنـورـ وـطـنـدـ اـشـلـیـمـ دـنـ صـدـیـقـ حـاجـمـ نـیـکـ رـمـضـانـ

شـرـیـفـ دـهـ وـفـاتـ بـوـلـخـانـ خـبـرـیـنـیـ چـوـقـوـرـبـرـ تـأـسـفـلـهـ قـارـشـیـ آـلـدـوقـ .ـأـقـرـباءـ وـدـوـسـتـ

لـرـیـغـهـ تعـزـیـهـ سـوـنـوبـ سـلاـمـتـلـیـکـ تـیـلـاـبـ مـرـحـومـ غـهـ جـنـتـ دـعـاـقـیـلـامـیـزـ .ـ

مـکـهـ مـکـرـمـهـ دـهـ رـضـاـخـانـ اـکـاـنـیـکـ رـفـیـقـهـ لـرـیـ توـغـوتـ اـغـیـرـ لـیـقـیـدـهـ ١٧ـ شـوـالـدـهـ

دـنـیـادـنـ کـوـزـلـرـیـنـیـ یـوـمـیـشـ ٣٦ـ سـاعـتـ صـوـنـکـ بـلـهـ سـیـ هـمـ وـفـاتـ اـیـتـمـیـشـ دـورـ،ـبـوـایـکـیـ

فـاتـ مـصـیـبـتـنـیـ رـضـاـ وـصـبـرـ بـیـلـهـ اوـ تـکـاـزـمـکـعـهـ بـوـتـوـنـ عـائـلـهـ سـیـعـهـ اللـهـ دـیـنـ کـوـچـ وـاـلـرـعـهـ

عـافـیـتـ وـاـوـزـوـنـ عـمـرـ وـمـرـحـومـ غـهـ جـنـتـ دـعـاـقـیـلـامـیـزـ،ـوـصـبـیـ نـیـکـ اـجـرـ وـذـخـیرـهـ

بـوـلـوـشـیـنـیـ تـیـلـاـیـمـیـزـ .ـ

ادـارـهـ مـیـزـگـهـ کـیـلـگـنـ خـطـلـرـ دـنـ ،ـ حـجـازـ دـهـ کـیـ مـنـوـرـ وـمـلـتـ پـرـورـ لـرـیـزـدـنـ

ظـهـورـالـدـینـ مـخـدـومـ اـیـرـکـینـ جـنـابـلـرـیـ نـیـکـ مـکـتـوـبـیـنـیـ قـسـقـارـتـیـبـ درـجـ اـتـیـامـیـزـ (ـ .ـ .ـ .ـ)

«ـآـزـادـ تـوـرـکـسـتـانـ»ـ بـجـمـوـعـهـ سـیـ وـطـنـدـ اـشـلـیـمـیـزـ نـیـکـ دـیـنـیـ عـلـمـیـ ،ـ أـدـبـیـ ،ـ اـجـتـمـاعـیـ ،ـ

تـامـانـ لـرـیـنـیـ تـخـنـیـ دـهـ کـوـچـلوـقـ روـیـشـ دـهـ تـأـمـینـ لـاـشـ غـایـهـ سـیـ بـیـلـهـ مـیدـانـ گـهـ اـتـیـلـبـ

مـهـاـجـرـتـ حـیـاتـیـمـیـزـ نـیـکـ هـرـقـانـدـاـغـ قـیـیـنـحـیـلـیـقـ وـاـغـیـرـ سـیـقـیـشـ لـرـیـغـهـ یـوـلـ قـوـیـمـاسـدـنـ

بـرـنـجـیـ مـرـتـبـهـ اـوـلـارـاقـ قـاـهـرـهـ مـرـکـزـیـ دـنـ اـوـزـ آـنـاـتـیـلـیـمـیـزـ بـیـلـهـ چـیـقـارـیـشـ موـفـقـیـتـیـ گـهـ

اـیـرـیـشـاـ الغـانـ لـیـقـ بـیـلـهـ سـرـگـهـ اـوـزـوـمـ نـیـکـ تـبـرـیـکـ وـرـحـمـتـ لـرـیـمـ نـیـلـدـورـوبـ اـوـتوـشـ

شـرـفـیـگـهـ اـیـگـهـ مـیـنـ تـوـرـکـسـتـانـ خـلـقـیـ سـیـنـیـکـ وـاـطـرـ اـفـکـرـ دـهـ کـیـ مـنـوـرـ لـرـیـکـ بـوـکـیـ

اولوغ خدمت لرینی البته اونوتا المای دولردیب اویلايمین ، چونکه وطندا شلري Miz نيك حقيقه هم شونداغ أدبي ساحه لرده کي جموعه و مطبوعات لرگه احتياج لری نهايىت ده بويوك دور ، بوندای بربويوك احتياج نى بجيриش يولنده حرکت باشلاغان ليقينكز مهاجرت دور يمز ده کي يوق لردن بردىب حساب لانا جاڭ دور طبىعى سزنيك كې علمى كشى لري Miz نيك اراده بولوشى واوز وظيفه لریني قولغە اليبايش غە باشلاشى بزنيك اوچون باعث خفر و شرف دور ، بوندای حرکت لراوزر نيده همه ميز بردin ، بروطن ، براتا أولادى بولغانىمiz حال ده برايسىكده مستحکم بولوب مقدس غايىه ميزگه قاراب اونى تعقيب قىلىش ده صادق و قطعى قالاميز دىگن شانلى اميدگە ايگە ميز .

ظ. ايركين طائف حجاز

إداره ميزگه كيلگن بعض مكتوب رغه قسقه جواب

بېء — هندوستان — توركستان شركتى مدیر لرى على جان ثابت يىگك ، محمد يوسف حاجم شريف حاجم أوغلى آخونبای تبرىك وتقدير وتشجيع مكتوبى
و تورلى تنويرات لريدىن كوب سويوندوڭ رحمت .

لاهور — پاكسitan ، منور يازوچى لري Miz دن محمد أفندي روحي او يغور قيمتلى خط لرى كيلدى رحمت مقاله لریني بىك لامك ده ميزاوز لریني مجله اول دن أوق فعال اعضاسى و بىر « روحي » سايماق ده دور .

مدىنه منوره — حجاز . بويوك . استاد و عالم لري Miz دن سماحتلو التون خان تورم حضرتلرى يو للاماق مرحمتى ده بولۇميش مەم اثرلر و تشجيع مكتوبىلىنى تىشكىر قول لريزلە الدوق و بوائىز لردن مجله و او آرقى ملىتىمiz نيك استفادەسى شكك سىزدور .

هلسننکى (Helsinki) — فلاندا ، إسلام جمعىتى رئيسى ظهور بىك طاهر جنابلىرى تېرىك تشجيع وابونه لریني بىلدۈرگۈن حسین علاقةلى مكتوب لریني آلدوق

کوپ رحمت ، فنلاندا ده کی تورک مسلمان قردا شلریمیز نیك حیات لری نیك کوزگو (آینه) سی بولارلیق قیمتلى کتاب لریدن بجموعه استفاده ایتادر ، بوالتفاڭلاریغە کوپ تشکر . و مجله نی دائمی يوللايمیز .

الجبر محترم دکتور عبد الله جان حاجم حرارتلى مكتوبلىرى نی آلدوق تنویرات
و تشجیع لریغە رحمت .

طاائف — حجاج . معجبىر و فاضل لریمیزدن عبد الله خان مخدوم محمودى جنابلىرى سوگىلى يولباشچى لریمیز دن أمير محمد أمين بوغرا حضرتلىرى نیك جهادى و ملتمنىز قلبى ده أوذات غە بولغان سوگىنى تصویر ایتا دورغان قیمتلى مقالە لری تىگىدى وزعیم محترم عیسىي يېڭىڭى أفنەم نیك حیاتیغە دائىر مقالە يازماق اوزریندە ایكىن لری نی يېلىپ سو يوندوکت بىك لایمیز .

معلوم دورکە زعیم لر دلى حرکىلرنىك مخورى ، رەزى و روچى دور وأولرنىك پارلاق حیات لری حقىندە يازماق مجلە لر نیكأساسى مهماتى دن دور . أمير حضرت ئیم نیك بر مناسبت ايلە « دین وطن و ملیت نیك » تو نواو شىنى استايىمین نه اينسکە او زۇزم نیك » دىيگن بىرمعنالى سوزى نی رعايى يۈزە سەندىن بۇ وقت غىچە بۇ ذاتلىرىمیز حقىندە بىرنيمه يازالماغان ايدوکت بومقالە لری بزاوچۇن بۇ يوکت بىرمناسبت وزۇر بىر حجت تشكىيل اتمىش بولدى ، كىلە سىسان ده نشر اتىشىمیز غە بولغان عزىزمىز و وعده مىزنى قبول قىلورلار .

طاائف — حجاج شاعر يېز أحمد توختە حاجم مكتوبلىرى يتىدى حرارتلى علاقە لری غە تشکر . توپلاپ يو الادىقلەرى « أتا لرسوزى » نیك قالمىش قىسىمى نى كىلە جىڭ سانلار ده باسامىز حرارتلى علاقە لری نیك دوامىنى اميد ايتامىز .

« اعتذار » (۱) بىرنچە مەممۇت مقالە لرغە أورون بولماغانلىقىدىن كىلە نى سانغە قالدى

مقالە صاحب لری نیك عفو لرین سورايمىز .

(۲) نوبتلىك « توركستان تارىخى » مقاله مىزنى بوسان ده باشمالداوچ اوقوچىلىرىمىز معذور كورگايلر .

« تشكىر » طائف ، مدينه منوره ، مكه مكرمه لردن بركوب ابونه چىلىرىمىز نىك اسم لرى كىلدى ، أولرغه و بودىنى ملى مجموعەن جانلاندوروش دوام اتدوروش يولىندە خالص صرف مساعى قىلغان ملت پرور لرغە چىكسىز رحمت لىيمىزنى بىونامىز .

الخبر : تيش دكتورى عبد الله جان حاجم كاشغرى مجله مىزه ياردم أولمۇ اوزره يوللامىش يىگرمى جىنيه (مھسىرى) يېيىشتى بوھەت لى ياردە لرى اوچون چىكسىز تشكىر لرىمەننى تقدىم ايتامىز .

« تو زاتىش » برنجى عدد صفحە ۱۱ سطر ۱۷ - ۱۷ دىكى اون بىكلەن لرى اون اوچ غە تو زاتىلب اوقولسون .

تورلى يوللاما وابونه حق اوچون ادریس :

محمد أمين إسلامى ۳ شارع سوق الخضار العتبه القاهره - مصر

Add:

Mohamed A. Islami

(Manager of Azad Turkistan)

No. 3 Souk El-Khodar St. Ataba - Cairo Egypt.

أوتونوش : بوعددغە ، حجاج كرامغۇندا (Appeal) أولاراق عربچە بىرسالە قوشۇمته أولاراق نشر ايتىوڭك ، لطفاً دىنانيك ھە طرفىن كاڭن حاجى لرغە يېتكۈزۈش دە مساعىدە سور ايمىز .

وَلِمَنْدَلَةٍ وَلِكَلَّةٍ وَلِبَرْدَةٍ وَلِجَلَّةٍ وَلِمَنْدَلَةٍ وَلِكَلَّةٍ وَلِبَرْدَةٍ

مکالمہ احمدی

تہذیب المکاتب

卷之三

卷之三

Digitized by srujanika@gmail.com

وَالْمُؤْمِنُونَ

— 1 —

• 100 •

— 1 —

1960-1961

卷之三

شیخ زید بن سلطان

John G. Schlesinger

شرقی تورکستان نیک استقلالی اعلان ایتلگن کون یاخو قنده ملی مختاریت
قورولغان کون نیک قایسی کون ایکن ایسکینی بیلماگان لریزدہ، آزايماسدور،
تورکستان نیک ینگی تاریخ لری نیک جانلی شاهد و بجل لری أولایلا دورغان
ذاتلرآسته آسته بری ارتندن بری کتمک ده دور لرذا تاحیات وقت لیک بزرسه دور
مو نیک اوچون ینگی تاریخی واقعه و هر بر ساحه ده کی اشخاص لریز نیک تاریخ
لرینی قید ایش واقعه دیده لریز و قلم اهلی نیک مهم وظیفه لریدور.

«آزاد تورکستان» بومیدان ده کیچکنه بر خدمت بولق اوزره تورکستان نیک
اسکی و ینگی مشهور واقعه لری نیک کونلرینی و مهم شخصیت لری نیک ولادت
ووفاتی نی کورساتا دورغان تام (دیوار) تقویی توزوب ملتیمیزغه تقديم ایتمک
ذکری ده دور بوج ده اس تو تولور لوق ماتیریال و معلومات و فایده لی فکر
لریلان بزگه معاونت ده بواق نی وطنداشلردن رجا قیلامیز.

رابطه لریز نی کوچ لاندوروش اوچون : بر وطن بر اتا اولادی بیز تورکستان
هاجر لری ذنیا نیک هر طرفیغه چاچیلغا نایقیمیز دن أحوال لریز نی بیلشیب تورو شده
و بر بر لریز گه تبریک تعزیه کبی شه ور لریز نی یتسکوزوب تورو شده کمچیلیک
بار مقده دور بونیک شه تدارک اتمک اوچون هریر ده کی تورکستانی قرد اشلر
یمز نیک اجتماعی حیات لریدن خبر لر یازماق نی مهم بیلامیز، مجله غه هر طرف
ده منبر ومندوب لر بلکو لا کان غه قدر، قلم اهلی و منور ذاتلریز بزگه وطنداشلر
نیک أحوال و خبر لریندن معلومات یو للاشیب تورهق لرینی رجاقیلامیر. بایرام
توی اولوم یتیم دیک مناسبت لرده وطنداشلر بر بریگه تبریک و تعزیه إعلان لری
یازمی محبت و رابطه نیک کوچ لاندشی شه سبب دور، او تشكیخون مجله تبریک،
تعزیه یا تجاری إعلان لری قبول قیلا دور و پهاسی إداره ایله تعین ایتلادر.

آزاد توركستان «تركستان الحرة»

مجلة دينية علمية تاريخية أدبية اجتماعية وتوظيفية — تقدم صورة صادقة عن تركستان المسلمة وما حولها وعن مسلحيها البالغ عددهم خمسين مليوناً وتعرض فكرة واحدة عن الإسلام وعن العالم الإسلامي وتقدم بجهودها الموضعية في إخلاصها العميق إلى مليون من التركستانيين المهاجرين الذين التجأوا إلى منازل الأخوة النييلية في جوار حرم الله ورسوله بالململكة العربية السعودية وشققاتها من البلدان العربية والإسلامية في أفغانستان والهند وباكستان وتركيا وإيران ومن الأمم الحرة في مختلف القارات كأمريكا واليابان وبلاد أوروبا والصين الوطنية.

تصدر هذه المجلة باللغة التركستانية مرة كل شهرين بصفة وقنية صاحبها ومديرها الحاج محمد أمين إسلامي ورئيس تحريرها الأستاذ محمد صادق عاشور.

محتويات العدد ٣

صفحة بقلم

تركستان في مؤتمرات العالم

التحرير من الرعيمين الأمير محمد أمين بوغرا
صورة المذكورة إلى الدول المؤسسة مؤتمر باندونج
صورة الخطاب الوارد من سكرتيرية المؤتمر وعيسى ييڭ يوسف التشكين
صورة المذكورة المرفوعة إلى ممثل الدول المشتركة مثل لجان الكفاح الشعبي
في مؤتمر باندونج من ممثل آذربایجان وايدیل اورال
وقریم وشمال قافقاسيا والتركستان الكبرى

يوم مجید بمروز واحد وعشرين عاماً على إعلان استقلال التركستان الشرقية

فضيلة الشيخ على شعلان صاوي

وطن البطولة

الحج ومسلموا التركستان (القسم الديني)
م . أ . إسلامي
التعليم والتربية
موسى جان حاجم مكى
قوتا تقؤيلىك ومؤلفه يوسف خاص حاجب (٣)

المؤلف الأدبي . صوفي الله يار . تحررى ياتركستان . عبد الله خان مخدوم كاشغرى
طراائف من الحياة . الأمثال الشهيرة . قسم الأخبار حول العالم . نظرية إلى الدنيا (شعوب
تحرر وأمم تستعبد) أبناء المواطنين في المهجـر . برید المجلة . خطاب ظهير الدين مخدوم ايركـىن .